

Північнокримського, Центральнокримського, Саксько-Нижньогірського і Індольського.

Пропонується виділяти відклади чорноморського горизонту територій СФР Південноукраїнської монокліналі та Сиваського у складі новотроїцької світи.

Новотроїцька світа (К₁нов), виділяється вперше, від назви смт. Новотроїцьке Новотроїцького району Херсонської області. Стратотип – розріз св. Генічеська-5 (інтервал глибин 2619-2678 м) (рис. 5.7). Світа складена темно-сірими до чорних, кварцовими, з глауконітом пісковиками, з гравійною домішкою, з вуглефікованою органікою та уламками деревини, з тонкими прошарками пісків, алевролітів, аргілітів, вапняків та глин. За фаціально-літологічною і палеонтологічною схожістю та за кореляцією на геофізичній основі об'єднує доманівську та катеринівську товщі, нижню частину новоолексіївської світи та нижню підсвіту новоазовської світи. Світа залягає зі статиграфічним переривом на утвореннях кристалічного фундаменту, середній юрй, каховській світі новоселівського горизонту та перекривається з ерозійним контактом відкладами ярошиківської світи північнокримського горизонту.

Новотроїцька світа за знахідками зонального виду форамініфер *Hedberlella aptica* Agal, а також: *Hypacanthoplites* sp., *Linotrigonia* cf. *spinosa* Park., *Thetironia minor* Sow., *T. caucasica* Eichw., *Protocardia sphaeroidea* Forb., визначених Л.Ф. Плотніковою [132] та палінокомплексом, встановленим Г.А. Орловою-Турчиною [34, 38, 64 та 175] відноситься до пізнього апту.

Товщина відкладів світи від перших метрів до 65 м.

У чинній схемі [230] дані утворення представлені доманівською та катеринівською товщами, нижньою частиною новоолексіївської світи та нижньою підсвітою новоазовської світи.

Аналіз наявних палеонтологічних визначень органічних решток зі зразків керну (визначення Г.М. Волошиної, Л.М. Голубничої, Г.А. Орлової-Турчиної, Р.Й. Лещуха, Л.Ф. Плотнікової, Н.І. Черняк, В.Ф. Горбенко, М.А. Воронової, С.Я. Єгорової, О.К. Коломійцевої, В.Є. Желєзняк та ін.) розрізів більше ніж 100 опорних вугільних свердловин, пробурених на Молдавській монокліналі,

картувальних, гідрокатрувальних, профільного буріння та опорних структурно-пошукових свердловин на території Причорномор'я та Приазов'я, встановлених літолого-фаціальних особливостей порід чорноморського горизонту, їх розчленування та кореляція з використанням геофізичних методів дослідження (каротаж), дозволили нам переглянути об'єм товщ і світ попередньої схеми [230], згідно вимог СКУ [277] виділити означені відклади в новотроїцьку світу, яка за фаціально-літологічною і палеонтологічною схожістю включила доманівську та катеринівську товщі, нижню частину новоолексіївської світи та нижню підсвіту новоазовської світи.

На основі проведених досліджень запропоновано виділяти утворення чорноморського горизонту на території Північнокримського, Центральнокримського, Саксько-Нижньогірського та Індольського (західний підрайон) СФР у складі каштанівської світи.

Каштанівська світа (K_{1kas}) [128, 230 та 253], від назви с. Каштанівка Роздольненського району АР Крим. За стратотип пропонується розріз – св. Тетянівська-3 (інт. 4417-4497 м) (рис. 5.8). Світа складена перешаровуванням світло-сірих до темних різнозернистих, слабослюдистих алевролітів, темно-сірих аргілітів та світло-сірих різнозернистих до гравійних, кварцових пісковиків. За фаціально-літологічною і палеонтологічною схожістю та кореляцією за матеріалами ГДС включає верхню частину північновладиславівської товщі, середню підтовщу шубинської товщі, нижню частину привітненської товщі, середню частину товщі аргілітів та алевролітів. Поширена в межах території Північнокримського, Центральнокримського, Саксько-Нижньогірського та Індольського СФР (Рівнинний Крим). Залягає зі стратиграфічним переривом на відкладах донузлавської світи, перекривається з ерозійним контактом чи трансгресивно відкладами північнокримської світи.

Товщина відкладів світи до 90 м.

Світу характеризують молюски амонітових зон – *Acanthohoplites nolani* і *Hypacanthoplites jacobi*: *Aucellina* cf. *aptiensis* Orb., *A.* cf. *caucasica* Buch., *Euphylloceras velledae* Mich., *Euphylloceras* sp., *Epicheloniceras* sp., *Salfediella* cf.

pura Egoian, *Tetragonites duvalianus* Orb., *Ptychoceras* cf. *parvum* Egoian, *Sanmartinoceras* (Sinzovia) cf. *clansayense* Egoian, *Pseudosilesites* sp., *Beudanticeras* sp., *Ziirchereila ziircheri* Jac. et Tobl, *Desmoceras akuschaense* (Anth.), *Colombiceras* cf. *subpeltocerooides* Sinz., *Acanthohoplites bigoureti* Seun., *A.* cf. *bigoureti* Seun., *A. bigoti leviscostata* Egoian, *A. nolani crassa* Sinz., *A. nolani nodosa* Egoian, *A.* cf. *lautus* Glasun., *H. jacobi* Coll. var. *presuslus* Glasun., *H. nolaniformis* (Natzk.), *H.* cf. *subrectangulatus* Sinz., *Nodosohoplites* cf. *subplanulatus* Egoian, *N. caucasica* Lupp., *Neohiboites* cf. *inflexus* Stol., *N.* cf. *aptiensis* Kil., *N.* cf. *wollemanni* Stol., *N.* cf. *spicatus* Swinn., встановленим у розрізах свердловин Рівнинного Криму Р.Й. Лещухом [110-113 та ін.], форамініферами та палінокомплексом [133, 138, 182 та ін.].

Датована пізнім аптом за молюсками, з виділенням амонітових зон – *Acanthohoplites nolani* і *Huracanthoplites jacobi* [132 та 138]

У чинній стратиграфічній схемі [230] утворення горизонту на території Північнокримського, Центральнокримського, Саксько-Нижньогірського та Індольського СФР (Рівнинний Крим) представлені верхньою частиною північновладиславівської товщі, середньою підтовщею шубинської товщі, каштанівською світою, нижньою частиною привітненської товщі, середньою частиною товщі аргілітів та алевролітів.

Аналіз наявних палеонтологічних визначень органічних решток зі зразків керну (визначення Л.Ф. Плотнікової, Р.Й. Лещуха, Г.М. Волошиної, Г.А. Орлової-Турчиної, Л.М. Голубничої, М.А. Воронової, О.Ю. Каменецького, Н.І. Черняк, В.Є. Железняк, М.Д. Менкес, Я.М. Тузьяк, Н.А. Савицької, Р.А. Коваленко та ін.) розрізів 196 глибоких (нафтогазових) свердловин 61 площі на території Рівнинного Криму, встановлених за описом керну літолого-фаціальних особливостей порід чорноморського горизонту, їх розчленування та кореляції з використанням геофізичних методів дослідження (каротаж), дозволив нам уточнити геологічну будову утворень горизонту (об'єм (верхній під'ярус аптського ярусу) та ерозійний характер стратиграфічних границь (залягає зі стратиграфічним переривом на відкладах раннього апту (донузлавська світа) та перекривається з ерозійним

контактом відкладами альбу (північнокримська світа)), суттєво уточнити їх літолого-фаціальні особливості та їх палеонтологічну характеристику і на цій основі переглянути об'єм товщ і світ попередньої схеми [230], згідно вимог СКУ [277] виділити означені відклади в об'ємі каштанівської світи, яка за фаціально-літологічною і палеонтологічною схожістю об'єднала верхню частину північновладиславівської товщі, середню підтовщу шубинської товщі, нижню частину привітненської товщі та середню частину товщі аргілітів та алевролітів.

Північнокримський горизонт

Горизонт об'єднує ярошицьку і тендрівську світи на території СФР Південноукраїнської монокліналі, Сиваського і Північноазовського, каламітську світу на території СФР Губкінсько-Кілійсько-Зміїного, Крайового уступу, Каркінітського і Каламітського, північнокримську світу на території СФР Північнокримського, Центральнокримського, Саксько-Нижньогірського і Індольського (західний підрайон) та узунларську світу на території Керченського СФР.

Ярошицька світа (K_{1yar}), від назви с. Ярошик Генічеського району Херсонської області, біля якого пробурено свердловину Генічеська-5 [165]. Стратотип – розріз св. Генічеська-5 (інтервал глибин 2619-2198 м) (рис. 5.11). Розповсюджена на південно-західній окраїні СЄП в межах СФР Південноукраїнської монокліналі, Сиваського та Північноазовського. За фаціально-літологічною і палеонтологічною схожістю, розчленуванням та кореляцією за матеріалами ГДС включає тарутинську, мирненську, катерининську, мурахівську, якимівську, новоолександрівську, мелітопольську, верхню частину нижньої підтовщі та верхню підтовщу присиваської, херсонську, західномиколаївську, авер'янівську товщі та новоазовську і верхню частину новоолексіївської світи. Поділяється на три підсвіти: нижню, представлену глинами темно-сірими до чорних, піщано-алевритовими з прошарками темно-сірих до чорних алевролітів кварцових, олігоміктових з глауконітом та піритом, середню – аргіліти темно-сірі до чорних піщанисті та аргілітоподібні глини чорні з незначною кількістю алевритового матеріалу та верхню, що представлена

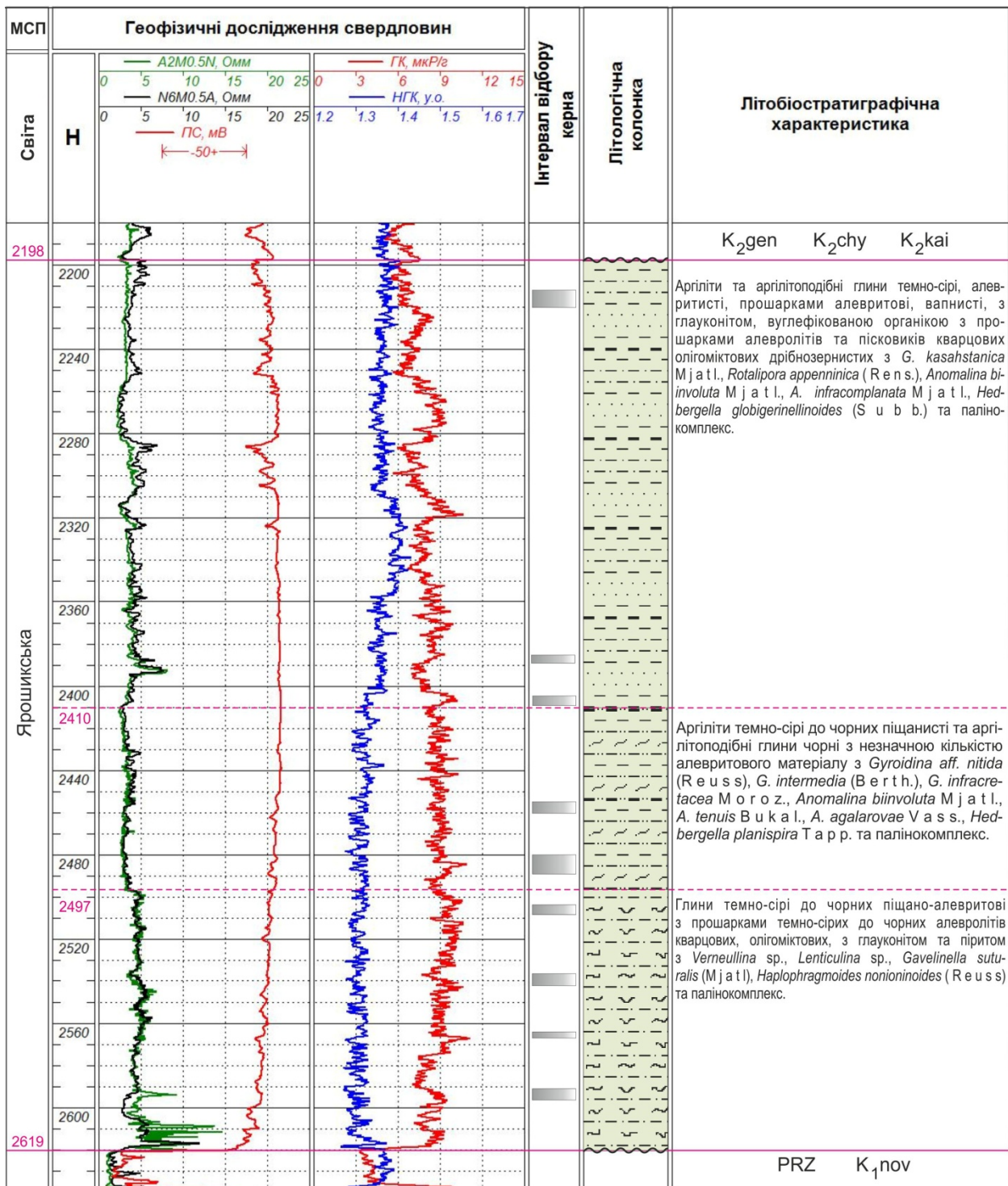

Рис. 5.11. Стратотип ярошикської світи. Св. Генічеська-5, інтервал глибин 2619-2198 м.

аргілітамии та аргілітоподібними глинами темно-сірими, алевритистими, прошарками алевритовими, вапнистими, з глауконітом, вуглефікованою органікою з прошарками кварцових олігоміктових дрібнозернистих алевролітів і пісковиків, кременистих порід та поодиноких мергелів і вапняків. Світа зі стратиграфічним

переривом залягає на утвореннях кристалічного фундаменту, новоселівського горизонту чи з ерозійним контактом на новотроїцькій світі чорноморського горизонту та перекривається з ерозійним контактом генічеською або чингульською світами джанкойського горизонту чи зі стратиграфічним переривом каіркинською світою штормового горизонту.

Відклади світи за знахідками зональних видів *Rotalipora appenninnica* (Renz.), *R. ticinensis* (Gand.) і *Hedbergella infracretacea* (Glaessn.), а також комплексу форамініфер: *Verneullina* sp., *Lenticulina* sp., *Gyroïdiana kasahstanica* Mjatl, *G. aff. nitida* (Reuss), *G. kasahstanica* Mjatl., *Gavelinella. infracretacea* Moroz., *G. biinvoluta* Mjatl., *Anomalina. tenuis* Bukal., *A. infracomplanata* Mjatl., *A. agalarovae* Vass., *Hedbergella infracretacea* (Glaessn.), *Hedbergella globigerinellinoides* (Subb.) (визначення Г.М. Волошиної, Л.М. Голубничої) [34, та 80] та палінокомплексу (визначення Орлової-Турчиної) [64] відносяться до альбу.

Товщина відкладів світи – до 727 м (нижньої пачки – до 273 м, середньої – до 264 м, верхньої – до 233 м).

Тендрівська світа (K_{1ten}), від назви Тендрівської коси на північно-західному шельфі Чорного моря на узбережжі Херсонської області. Раніше виділялась як товща [165, 230]. Типовий розріз – св. Тендрівська-19, інтервал глибин 2626-2500 м) (рис. 5.12). Розповсюджена на території СФР Південноукраїнської монокліналі на території між Тилігульським лиманом, Виноградівським підняттям та Тендрівською косою. За фаціально-літологічною і палеонтологічною схожістю та кореляцією за матеріалами ГДС об'єднує червоноукраїнську, великоклінівську та тендрівську товщі. Представлена вапняками світло-сірими з жовтуватим відтінком, органогенно-детритовими, крупнозернистими, міцними, щільними з *Paraphillum primaevum* Lemolne [80], *Rotalipora appenninnica* (Renz.) та *R. ticinensis* (Gand.) [163]. Залягає зі стратиграфічним переривом на утвореннях кристалічного фундаменту та перекривається з ерозійним контактом чи трансгресивно відкладами семихатківської світи джанкойського горизонту.

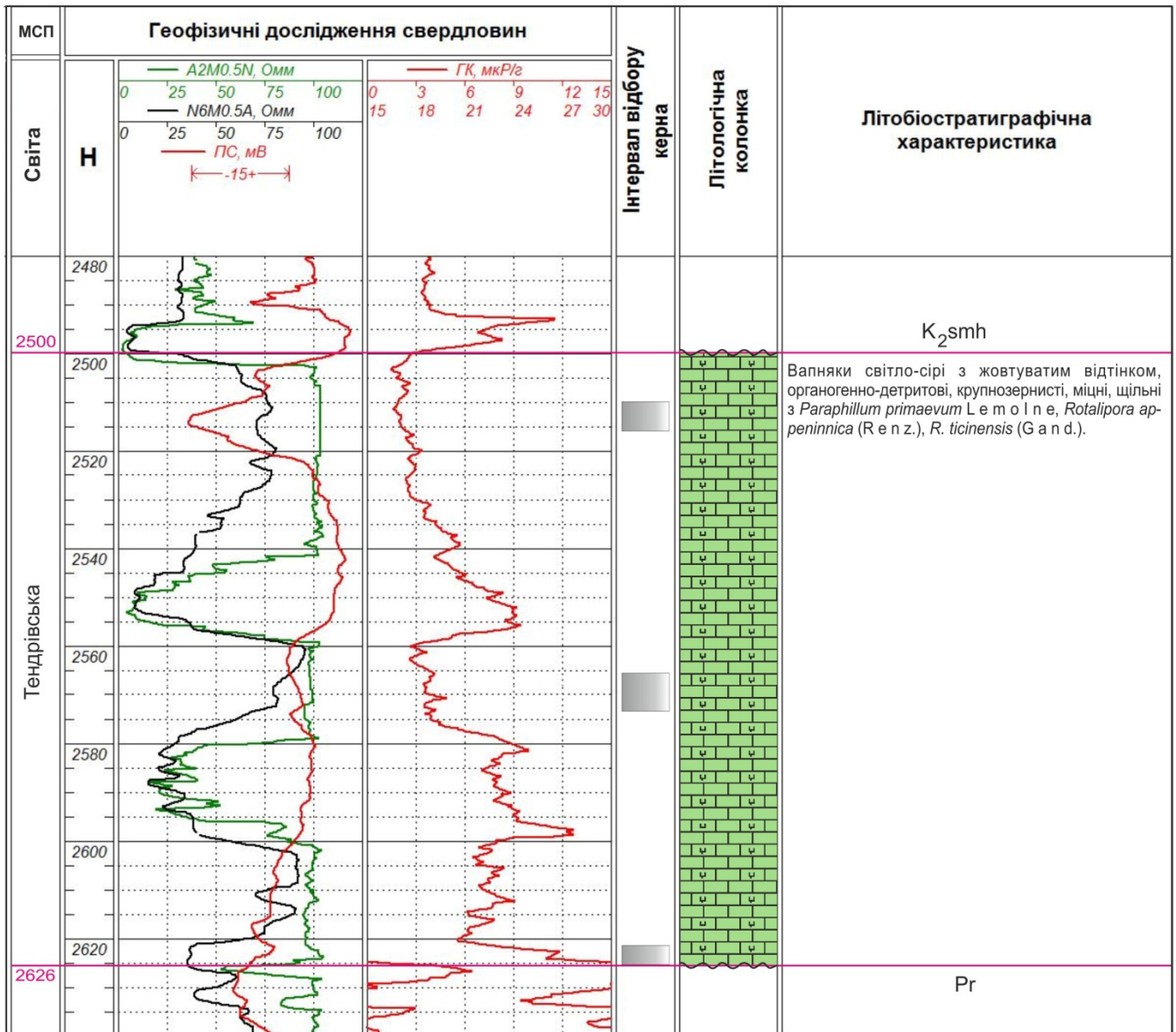

Рис. 5.12. Стратотип тендрівської світи. Св. Тендрівська-19, інтервал глибин 2626-2500 м.

Тендрівська світа за знахідками *Paraphillum primaevum* Lemolne (Г.М. Волошина, 1973), *Rotalipora appenninnica* (Renz.), *R. ticinensis* (Gand.) (Л.Ф. Плотнікова, 2005) відноситься до пізнього альбу.

Товщина відкладів світи – до 230 м.

У чинній схемі відклади північнокримського горизонту на території СФР Південноукраїнської монокліналі, Сиваського та Північноазовського виділено у складі тарутинської, мирненської, червоноукраїнської, катерининської, мурахівської, якимівської, новоолександрівської, мелітопольської, присиваської,

херсонської, західномиколаївської, великоклінівської, авер'янівської, тендрівської товщі та новоазовської і новоолексіївської світ.

Результати проведених розчленування та кореляції відкладів північнокримського горизонту на підставі детальної літологічної характеристики та аналізу наявних палеонтологічних визначень органічних решток зі зразків керну (визначення Г.М. Волошиної, Л.М. Голубничої, Г.А. Орлової-Турчиної, Р.Й. Лещуха, Л.Ф. Плотнікової, Н.І. Черняк, В.Ф. Горбенко, М.А. Воронової, С.Я. Єгорової, О.К. Коломійцевої, В.Є. Железняк, О.А. Шевчук та ін.) розрізів більше ніж 100 опорних вугільних, картувальних, гідрокатрувальних, профільного буріння та опорних структурно-пошукових свердловин на території Причорномор'я та Приазов'я, з використанням геофізичних методів дослідження (каротаж), дозволили нам переглянути об'єм товщі і світ попередньої схеми [230], згідно вимог СКУ [277]. Зокрема, встановлено, що означені відклади представлені двома літологічними типами розрізу: глинисто-теригенним та карбонатними. Утворення глинисто-теригенного типу виділені в новотроїцьку світу, яка за фаціально-літологічною і палеонтологічною схожістю та кореляцією за матеріалами ГДС включила тарутинську, мирненську, катерининську, мурахівську, якимівську, новоолександрівську, мелітопольську, верхню частину нижньої підтовщі та верхню підтовщу присиваської, херсонську, західномиколаївську, авер'янівську товщі та верхню частину новоазовської і новоолексіївської світ. Утворення карбонатного типу виділені у тендрівську світу, яка за фаціально-літологічною і палеонтологічною схожістю та кореляцією за матеріалами ГДС включила червоноукраїнську, великоклінівську та тендрівську товщі.

Пропонується виділяти відклади північнокримського горизонту на території СФР Губкінсько-Кілійсько-Зміїного, Каркінітського, Каламітського та Крайового уступу у складі каламітської світи [247].

Каламітська світа (K_1kal), від назви Каламітського підняття, що в акваторії північно-західного шельфу Чорного моря. Стратотип – розріз св. Євпаторійська-2 (інт. 560-1060 м) (рис. 5.13). Поширена суцільно в СФР Губкінсько-Кілійсько-Зміїному, Каркінітському, Каламітському та Крайового уступу в межах Скіфської

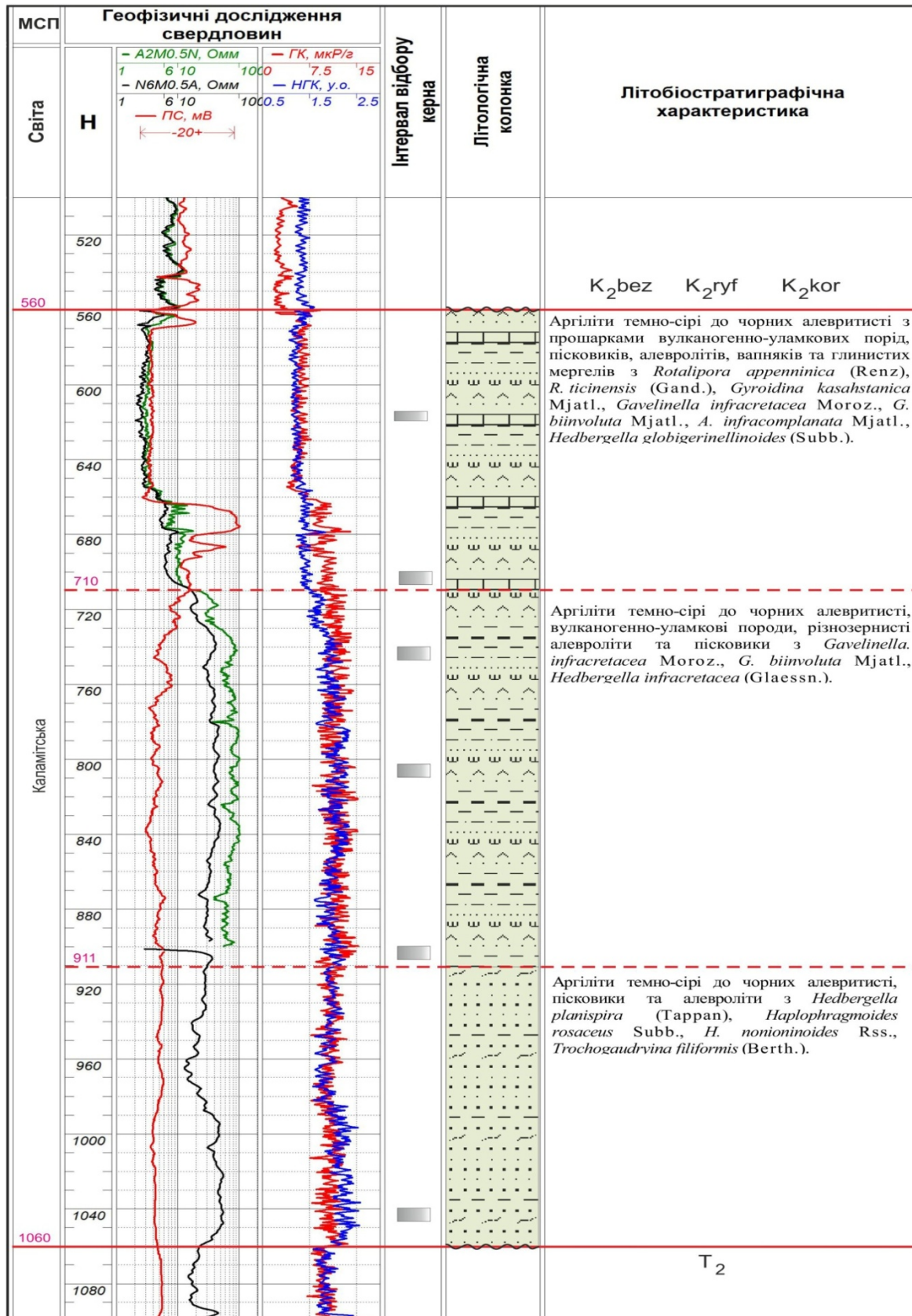

Рис. 5.13. Стратотип каламітської світи. Св. Євпаторійська-2, інтервал глибин 560-1060 м.

плити. За фаціально-літологічною і палеонтологічною схожістю та кореляцією за матеріалами ГДС об'єднує десантну, іллічівську, безіменну, південноголицинську та гамбурцівську товщі. Поділяється три підсвіти: нижню, товщиною до 150 м, складену темно-сірими до чорних алевритистими аргілітами, пісковиками та алевролітами, середню, товщиною до 200 м, складену темно-сірими до чорних алевритистими аргілітами, вулканогенно-уламковими породами, різнозернистими алевролітами та пісковиками, та верхню, товщиною до 600 м, складену темно-сірими до чорних алевритистими аргілітами з прошарками вулканогенно-уламкових порід, пісковиків, алевролітів, вапняків та глинистих мергелів. На території Каркінітського СФР верхня пачка представлена темно-сірими глинистими вапняками та глинистими мергелями. Світа вірогідно незгідно залягає на утвореннях середнього тріасу (?), юри (?), апту (?) та перекривається з ерозійним контактом відкладами світ рифтової та корнілова джанкойського горизонту, зі стратиграфічним переривом відкладами безіменної світи сребрянського горизонту каркінітського регіоярису, зрідка – більш молодими відкладами штормового та штильового горизонтів одеського регіоярису.

Товщина відкладів світи - від 500 м.

Відклади світи характеризують зональні види *Hedbergella infracretacea* (Glaessn.), *H. planispira* (Tappan), *Rotalipora appenninica* (Renz.) і *R. ticinensis* (Gand.) та багатий комплекс форамініфер альбу (визначення Л.Ф. Плотнікової): *Haplophragmoides rosaceus* Subb., *H. nonioninoides* Rss., *Trochogaudryina filiformis* (Berth.), *Gavelinella infracretacea* Moroz., *G. biinvoluta* Mjatl., *Gyroidina kasahstanica* Mjatl., *G. infracretacea* Moroz., *G. biinvoluta* Mjatl., *Hedbergella globigerinellinoides* (Subb.) та ін[128, 163 та 230].

Датована альбом за форамініферами.

У чинній схемі відклади горизонту на цих територіях виділені у складі десантної, іллічівської, безіменної, південноголицинської та гамбурцівської товщ [128, 163 та 230].

За результатами проведених комплексних досліджень відкладів північнокримського горизонту та їх кореляції, на підставі детальної літологічної

характеристики за керном та інтерпретацією матеріалів ГДС, а також матеріалів регіональних сейсмозвідувальних робіт та аналізу наявних палеонтологічних визначень органічних решток зі зразків керну (визначення Л.Ф. Плотнікової [128, 160, 162, 163, 186 та 230] та ін.) розрізів глибоких свердловин площ Безіменної, Гамбурцева, Голицинської, Одеської, Південноголицинської, Євпаторійської, Іллічівської, Південнобортової та Десантної нами об'єднано товщі попередньої схеми [230], згідно вимог СКУ [277] за фаціально-літологічною і палеонтологічною схожістю та кореляцією за матеріалами ГДС у каламітську світу.

Пропонується виділяти відклади горизонту на території Північнокримського, Центральнокримського, Саксько-Нижньогірського та Індольського СФР у складі північнокримської світи [253].

Північнокримська світа (K_{1pnk}), виділяється вперше, від назви однойменного прогину на півночі Кримського півострову. Стратотип – розріз св. Каштанівська-3 (інт. 2667-3351 м) (рис. 5.14). Поширена в межах території Північнокримського, Центральнокримського, Саксько-Нижньогірського та Індольського СФР (Рівнинний Крим). За фаціально-літологічною і палеонтологічною схожістю та кореляцією за матеріалами ГДС включає рилеєвську, тетянівську, тарханкутську й ковильненську світи, нижню підсвіту краснополянської і привольненської світ, євпаторійської та елизаветовської товщ, верхню частину привітненської товщі та верхню частину північкерченської світи. Поділяється на три підсвіти: нижню, товщиною до 620 м, складену темно-сірими до чорних алевритистими аргілітами з прошарками пісковиків та алевролітів, середню, товщиною до 360 м, складену темно-сірими до чорних алевритистими аргілітами, вулканогенно-уламковими породами, з прошарками алевролітів та пісковиків, та верхню, товщиною до 1770 м, складену темно-сірими до чорних алевритистими аргілітами з прошарками вулканогенно-уламкових порід, пісковиків, алевролітів та глинистих мергелів. Залягає трансгресивно чи з ерозійним контактом на відкладах каштанівської світи чорноморського горизонту, перекривається з ерозійним контактом чи трансгресивно відкладами джанкойської

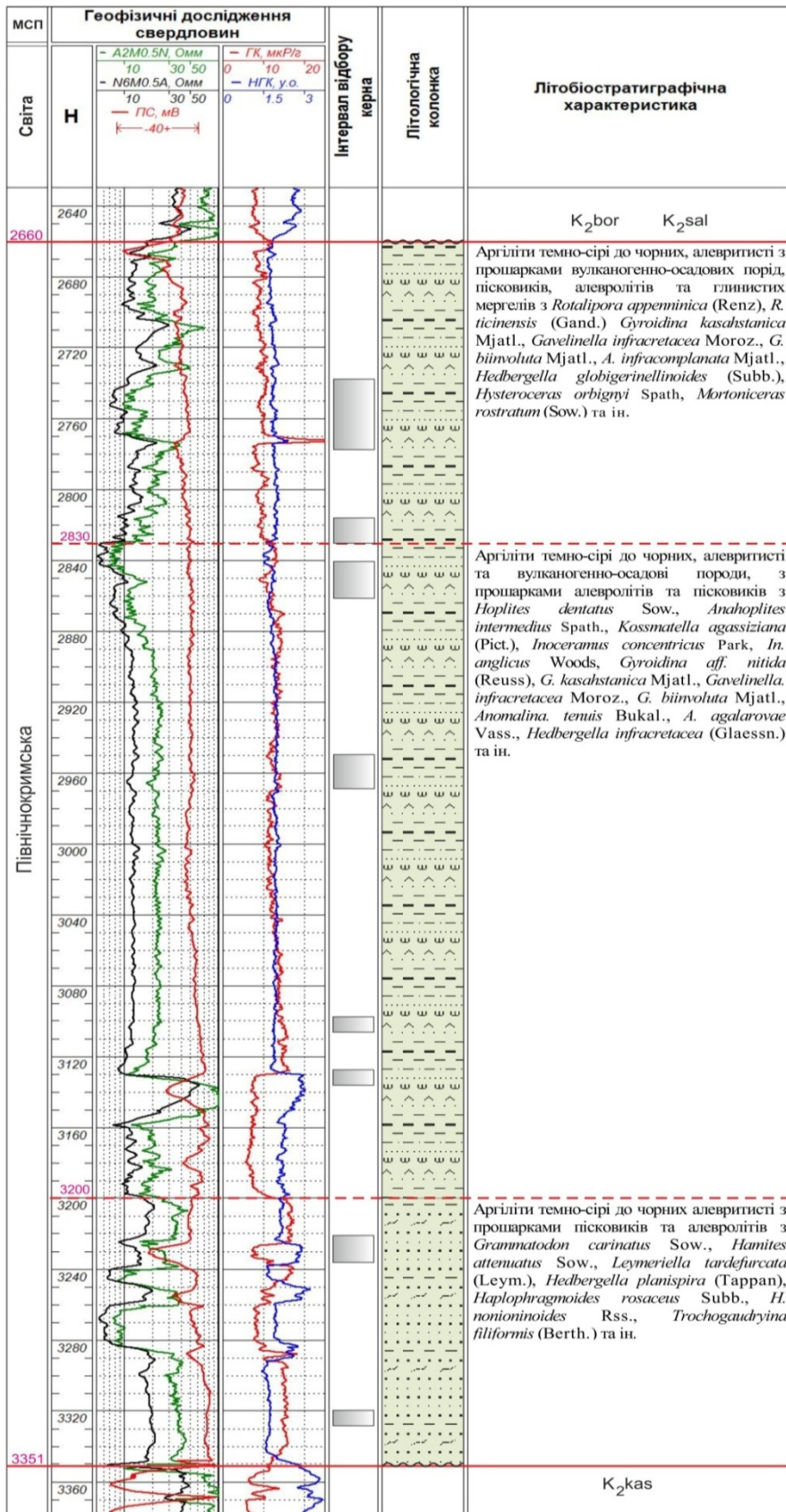

Рис. 5.14. Стратотип північнокримської світи. Св. Каштанівська-3, інт. 2667-3351 м.

світи джанкойського горизонту, зрідка зі стратиграфічним переривом більш молодими відкладами борисівського горизонту кркінітського регіоярису та штормового горизонту одеського регіоярису.

Товщина відкладів світи - до 2360 м (Серебрянська площа).

Північнокримську світу характеризують молюски амонітових зон *Leymeriella tardefurcata*, *Hoplites dentatus* та *Hysterocheras orbigny*: *Grammatodon carinatus* Sow., *Hamites attenuatus* Sow., *Hysterocheras orbigny* Spath, *Mortoniceras rostratum* (Sow.), *Hoplites dentatus* Sow., *Anahoplites intermedius* Spath., *Kossmatella agassiziana* (Pict.), *Inoceramus concentricus* Park, *In. anglicus* Woods, встановленими Р.Й. Лещухом [131, 132 та ін]; форамініферами: *Leymeriella tardefurcata* (Leym.), *Hedbergella planispira* (Tappan), *Haplophragmoides rosaceus* Subb., *H. nonioninoides* Rss., *Trochogaudryina filiformis* (Berth.), *Gyroidina* aff. *nitida* (Reuss), *G. kasahstanica* Mjatl., *Gavelinella. infracretacea* Moroz., *G. biinvoluta* Mjatl., *Anomalina. tenuis* Bukal., *A. agalarovae* Vass., *Hedbergella infracretacea* (Glaessn.), *Rotalipora appenninica* (Renz), *R. ticinensis* (Gand.), *Gyroidina kasahstanica* Mjatl., *Gavelinella infracretacea* Moroz., *G. biinvoluta* Mjatl., *A. infracomplanata* Mjatl., *Hedbergella globigerinellinoides* (Subb.), визначеними Г.М. Волошиною [54, 57, 59, 62], Л.Ф. Плотніковою [104, 118, 121, 128, 230, 134, 288 та ін.], Я.М. Тузьяк [176, 178-181 та ін.] та спорово-пилковим комплексом [97 та 133].

Датована альбом за молюсками та форамініферами.

У чинній схемі утворення горизонту на території Північнокримського, Центральнокримського, Саксько-Нижньогірського та Індольського СФР (Рівнинний Крим) виділяються у складі рилеєвської, тетянівської, тарханкутської й коவில்ненської світ, нижньої підсвіти краснополянської і привольненської світ, євпаторійської та елизаветовської товщ, верхньої частини привітненської товщі та верхньої частини північнокерченської світи [230].

Комплексні дослідження відкладів північнокримського горизонту з використанням результатів аналізу наявних палеонтологічних визначень органічних решток зі зразків керну (визначення за форамініферами: Г.М.

Волошиної [54, 62, 97, 278 та ін.], Т.М. Горбачик [59, 118, 134 та ін.], Л.Ф.Плотнікової [104, 121, 128, 230, 288 та ін.], Л.В. Проснякової [54, 57 та ін.], Я.М. Тузяк [176, 178-181 та ін.]; за макрофауною: В.В. Друщицем С.П. Коцюбинським, С.І. Пастернаком, Б.Т. Яніним [51, 65 та 119], А.Е. Каменецьким [61], Р.Й. Лещухом [107-109, 111, 114, 115, 131, 132, 154 та ін.]; за спорово-пилковим комплексом: Г.А. Орловою-Турчиної [54 та ін.]), проведених фаціально-літологічних досліджень зразків кернавого матеріалу та інтерпретації матеріалів ГДС, дозволили встановити особливості геологічної будови утворень горизонту, ерозійний характер їх меж, що чітко фіксується на каротажних діаграмах (підстеляються з переривом утвореннями чорноморського горизонту і незгідно перекриваються відкладами джанкойського) та однорідний фаціально-літологічний склад відкладів на всій території. Все це стало основою для зміни об'єму товщ та світ попередньої схеми [230], згідно вимог СКУ [277] та включення останніх та їх частин за фаціально-літологічною і палеонтологічною схожістю та за кореляцією за матеріалами ГДС у північнокримську світ.

На території Керченського СФР (покриви східного занурення Гірського Криму) відклади північнокримського горизонту запропоновано виділяти у складі *узунларської* світи (K_{1uz}), від назви озера у Ленінському районі АР Крим [166]. Раніше виділялась як товща [230]. Стратотип – розріз св. Мошкарівська-1 (інтервал глибин 3532-1499 м) (рис. 5.15). Розповсюджена на території Керченського СФР. За фаціально-літологічною і палеонтологічною схожістю та кореляцією за матеріалами ГДС включає верхню частину узунларської товщі та верхню частину північнокерченської світи. Складена аргілітами сірими, темно-сірими, щільними з нерівним зламом, алевритистими, слабослюдистими, ділянками слабовапнистими, тріщинуватими з прошарками та лінзами пісковиків та алевролітів темно-сірих, щільних, міцних, алевритистих, дрібнозернистих, слабослюдистих. Залягає зі стратиграфічним переривом на відкладах північнокерченської світи новоселівського горизонту білогорського регіоярису та з ерозійним контактом перекривається відкладами білобородської світи джанкойського горизонту та зі

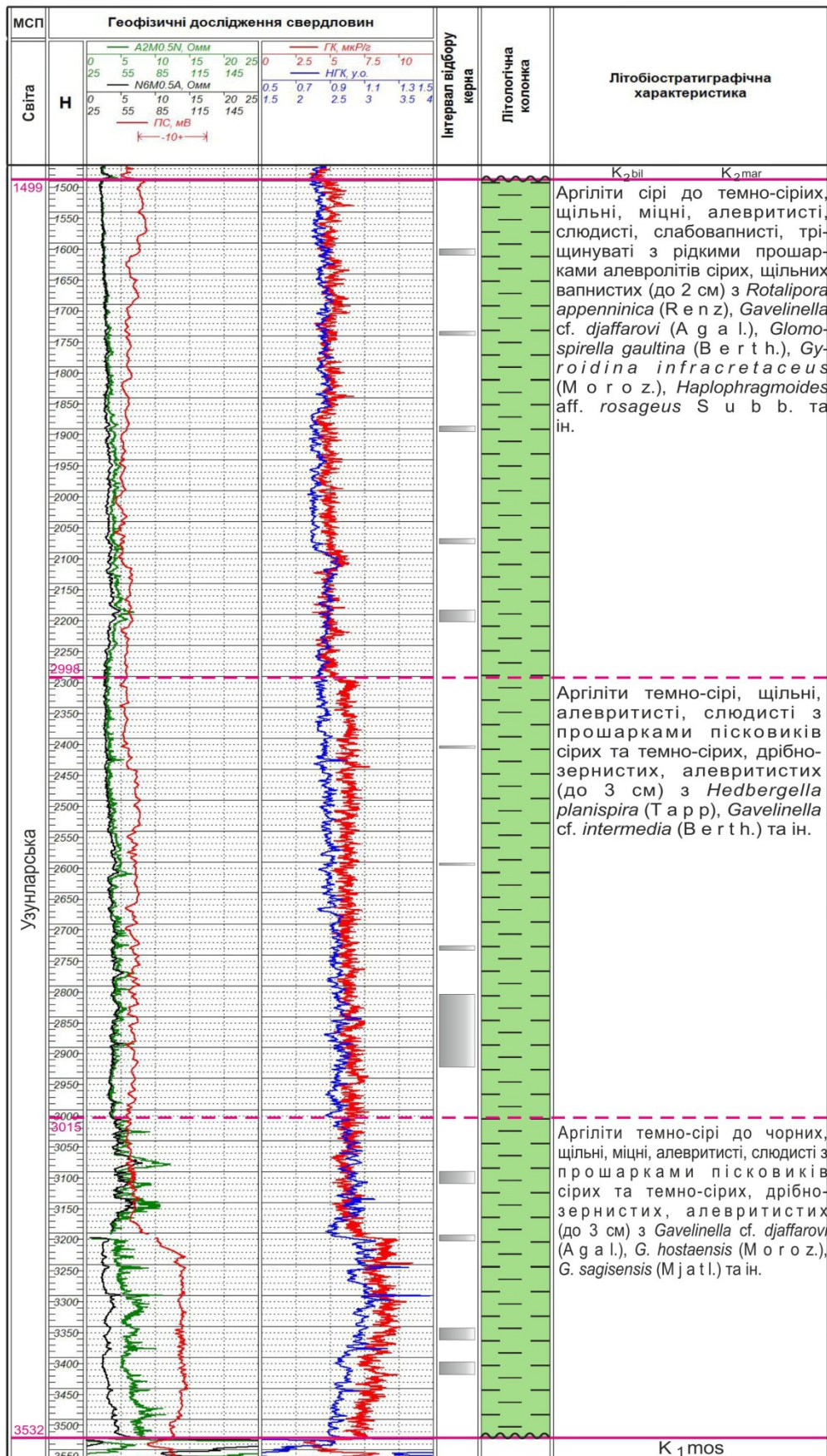

Рис. 5.15. Стратотип узунларської світи. Св. Мошкарівська-1 (інтервал глибин 3532-1499 м).

стратиграфічним переривом відкладами марфівської світи штормового горизонту одеського регіоярусу.

Товщина відкладів світи - до 2035 м.

За знахідками форамініфер *Cibicidoides djaffarovi* (Agal.), *Glomospirella gaultina* (Berth.), *Gyroidina infracretaceus* (Moroz.), *Haplophragmoides* aff. *rosageus* Subb., *Hedbergella planispira* (Tapp), *Neobulimina minima* Tapp, *Pleurostomella subbotinae* Djaff. (за Г.М. Волошиною, зі зразків керну свердловини Мошкарівська-1) та Л.Ф. Плотніковою [230] дозволив нам віднести відклади світи до альбського ярусу.

Датована альбом за форамініферами.

У чинній схемі утворення горизонту на території Керченського СФР виділяються разом з аптськими у складі нерозчленованої узунларської товщі, за типовий розріз якої був обраний розріз свердловини Мошкарівська-1 в інтервалі глибин 3619-1616 м [230].

Як відмічалось вище, аналіз палеонтологічних визначень органічних решток зі зразків керну розрізів свердловин: Краснопільська-14, Мошкарівська-1 та Олексіївська-4 (визначення Г.М. Волошиної, Н.В. Дабагян та ін.), літолого-фаціальних особливостей порід, з використанням геофізичних методів дослідження (каротаж), дозволив нам розчленувати узунларську товщу [166] та північнокерченську світу на відклади новоселівського (у складі нижнього під'ярусу апту) та північнокримського (альбський ярус) горизонтів. Виявити перерву в осадконакопиченні в об'ємі середнього та верхнього під'ярусів апту. Наведене вище стало підставою для перегляду об'єму товщі і світи, наявних у попередній схемі [230], згідно вимог СКУ [277] та виділенню на фаціально-літологічному підґрунті північнокерченської світи, яка за фаціально-літологічною і палеонтологічною схожістю включила нижню частину узунларської товщі та нижню частину північнокерченської світи та узунларської світи, яка за фаціально-літологічною і палеонтологічною схожістю включила верхню частину узунларської товщі та верхню частину північнокерченської світи.

Джанкойський горизонт

Горизонт об'єднує семихатківську світу на території СФР Південноукраїнської монокліналі і Сиваського, чингульську світу в Північноазовському та Середньоазовському СФР, колісненську світу на території СФР Мирнопільсько-Тузлівського та Болград-Вилківського, рифтову світу на території СФР Крайового уступу та Каркінітського, корніловську світу на території Каламітського СФР, джанкойську світу на території Північнокримського та Центральнокримського СФР та білобородську світу в Керченському СФР.

Відклади джанкойського горизонту в межах СФР Південноукраїнської монокліналі та Сиваського пропонується виділяти у складі **семихатківської** світи (K_2smh), від назви с.Семихатки Генічеського району Херсонської області. Раніше виділялась як генічеська світа [230]. Виділяється вперше. Стратотип – розріз св. Генічеська-5 (інт. 2119-2167 м) (рис. 5.16). Поширена на території СФР Південноукраїнської монокліналі та Сиваського. За фаціально-літологічною і палеонтологічною схожістю та кореляцією за матеріалами ГДС включає нижню підтовщу мергельно-вапнякової товщі з пісковиками, нижню підтовщу товщі алевролітів, писальної крейди та крейдоподібних мергелів, нижню підтовщу товщі вапняків з глауконітовими мергелями, верхню частину тарутинської товщі, нижню частину ведмедівської та бериславської світ. Світа представлена внизу пісками, пісковиками, алевролітами, мергелями та вапняками з включенням опок, гезів та жовен кременів, вище – органогенно-детритовими, шламово-детритовими вапняками та мегелями, з підпорядкованим значенням аргілітів, пісків та пісковиків. Залягає зі стратиграфічним переривом на утвореннях кристалічного фундаменту, трансгресивно чи з ерозійним контактом на відкладах тендрівської чи ярошиківської світ північнокримського горизонту і зі стратиграфічним переривом перекривається відкладами партизанської світи сребрянського горизонту.

Охарактеризована зональними для раннього сеноману форамініферами *Rotalipora appenninica* (Renz) та *Hedbergella infracretacea* (G l a e s.), встановленими для цих відкладів у різний час В.Ф. Горбенко [22], В.О. Зелінською [29], Л.Ф. Плотніково. [31, 33], О.Т. Богайцем [35, 36, 38], Г.М. Волошиною [80] та ін.

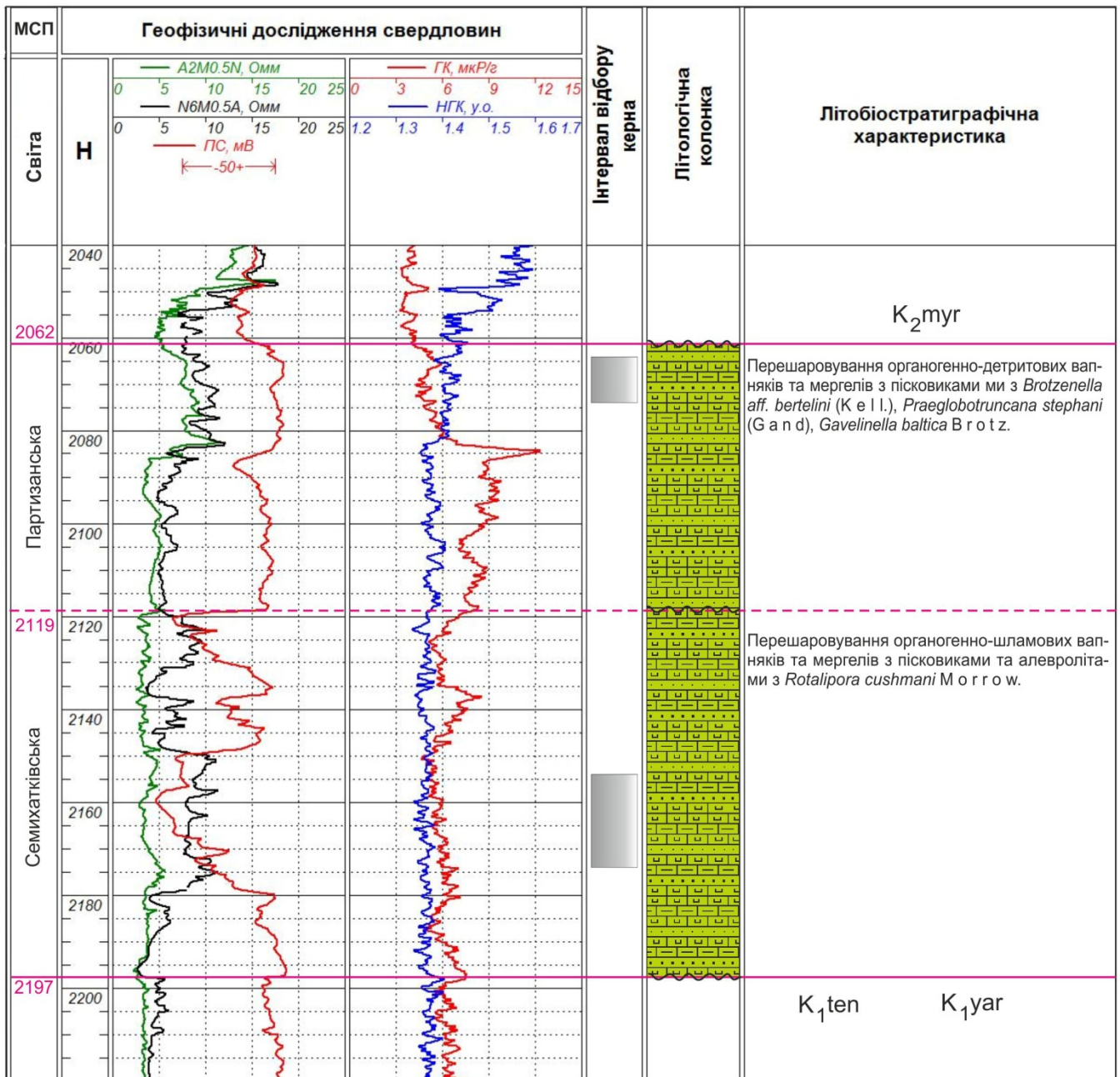

Рис. 5.16. Стратотип семихатківської та партизанської світ. Св. Генічеська-5, інтерва глибин 2047-2167 м.

Товщина відкладів світи до 80 м.

Датована раннім сеноманом за форамініферами.

У чинній схемі відклади горизонту на території СФР Південноукраїнської монокліналі та Сиваського виділено у складі генічеської світи та нерозчленованих сеноман-маастрихтської ведмедівської, сеноман-кампанської бериславської світ, нерозчленованої верхньоальбсько-сеноманської тарутинської товщі, мергельно-вапнякової товщі з пісковиками, товщі алевролітів, писальної крейди та

крейдоподібних мергелів, товщі вапняків з глауконітовими мергелями та товщі перешарування мергелів та вапняків та товщі мергелів сірих окремнілих [230].

Результатами проведених комплексних досліджень відкладів джанкойського горизонту та їх попластова кореляція на території СФР Південноукраїнської монокліналі та Сиваського, з використанням детальної літологічної характеристики за керном та інтерпретацією матеріалів ГДС розрізів більше ніж 100 опорних вугільних, картувальних, гідрокатрувальних, профільного буріння та опорних структурно-пошукових свердловин цієї території, аналізу наявних палеонтологічних визначень органічних решток зі зразків керну (визначення: Г.М. Волошиної, Л.М. Голубничої, Г.А. Орлової-Турчиної, Р.Й. Лещуха, Л.Ф. Плотнікової, Н.І. Черняк, В.Ф. Горбенко, М.А. Воронової, С.Я. Єгорової, О.К. Коломійцевої, В.Є. Желєзняк, О.А. Шевчук та ін. [22, 26, 29, 31, 35, 36, 38, 80, 128, 163, 169, 184, 230 та 258]) дозволили встановити особливості геологічної будови утворень горизонту, ерозійний характер його меж, що чітко фіксується на каротажних діаграмах (підстеляються з переривом утвореннями північнокримського горизонту і незгідно перекриваються відкладами сребрянського) та однорідний фаціально-літологічний склад відкладів на всій території. Встановлено стратиграфічну перерву на території СФР Південноукраїнської монокліналі та Сиваського (відсутність утворень середнього під'ярусу сеноманського ярусу). Все це стало основою для зміни об'єму товщ та світ попередньої схеми [230], згідно вимог СКУ [277] та об'єднання останніх та їх частин за фаціально-літологічною і палеонтологічною схожістю та за кореляцією за матеріалами ГДС у семихаткінську світу.

На території Північноазовського СФР утворення горизонту пропонується виділяти у складі чингульської світи [248, 258].

Чингульська світа (K_2 чу), від назви Чингульської сідловини у Північноазовському прогині північної частини Азовського моря. Стратотип – розріз св. Західно-Бірюча-1, інтервал глибин 1385-1510 м (рис. 5.16). Поширена на території Північноазовського СФР. Складена чорними щільними, середньої міцності, алевритистими аргілітами. Залягає зі стратиграфічним переривом на

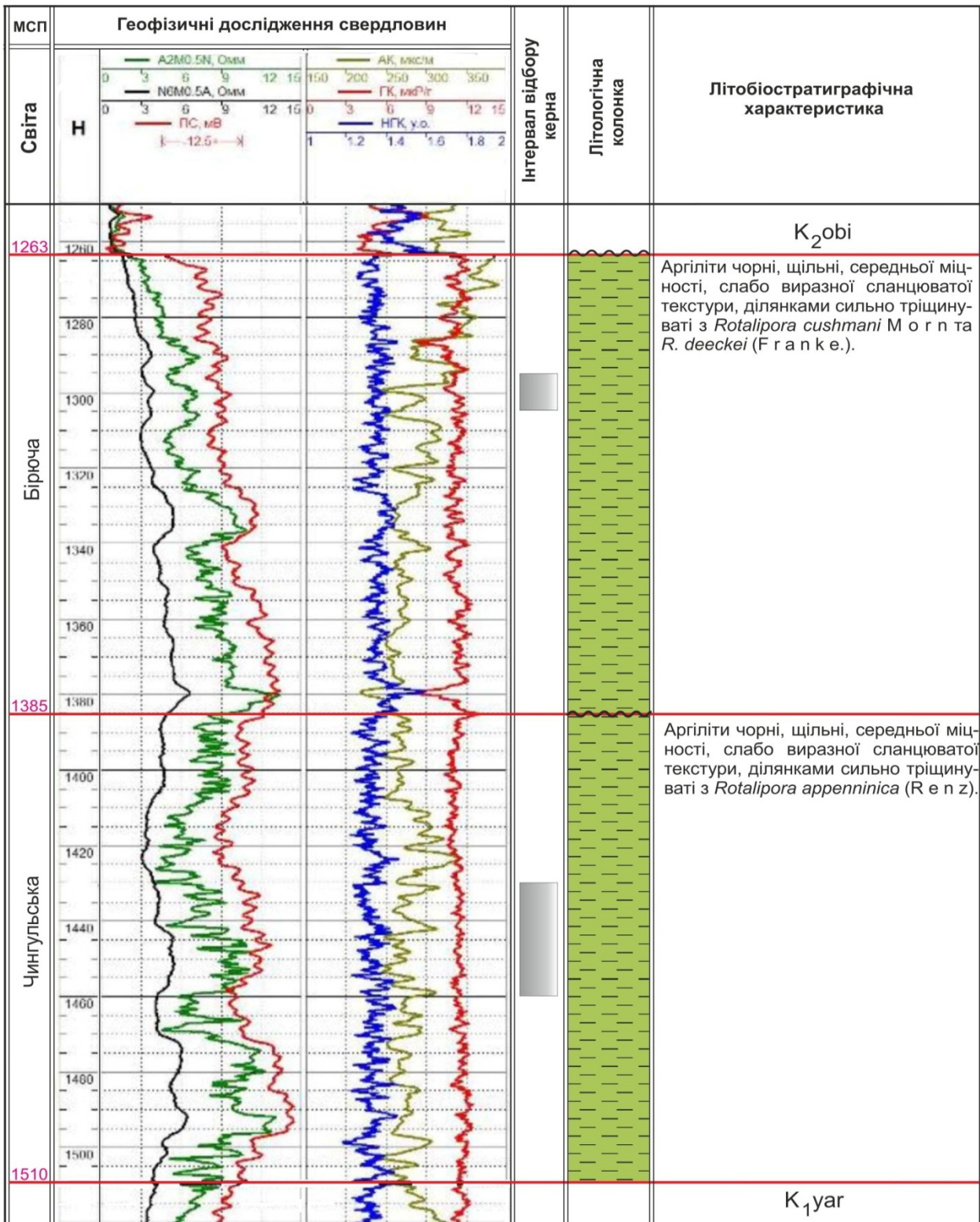

Рис. 5.17. Стратотип чингульської та бірючої світ. Св. Західнобірюча-1, інтервал глибин 1263-1510 м.

відкладах кристалічного фундаменту чи з ерозійним контактом або трансгресивно на відкладах ярошиківської світи північнокримського горизонту і перекривається зі

стратиграфічним переривом утвореннями бірючої світи сребрянського горизонту каркінітського регіоярису.

У відкладах, що пропонується відносити до чингульської світи, зустрінуто зональна для раннього сеноману *Rotalipora appenninica* (Renz.) [169, 258].

Розкрита товщина відкладів світи до 125 м.

Датована раннім сеноманом за форамініферами [169, 258].

У чинній схемі відклади горизонту на території Північноазовського СФР виділено у складі генічеської світи [230].

Комплексні дослідження утворень джанкойського горизонту в розрізах свердловин Західнобірюча-1, Морська-2 та Матроська-1 та свердловин сусідніх територій дозволили встановити відмінність фаціально-літологічного складу його порід від одновікових утворень СФР Південноукраїнської монокліналі, Сиваського, Центральнокримського та Індольського, а саме, що вони складені товщею чорних, щільних, тріщинуватих аргілітів [169, 184, 248 та 258]. Це стало підставою, згідно вимог СКУ [277], для виділення останніх в чингульську світу. Остання є одновіковою, з виділеною на цій території генічеською світою, але фаціально відмінною.

На території Мирнопільсько-Тузлівського та Болград-Вилківського СФР (Переддобрудзький прогин) пропонується виділяти відклади джанкойського горизонту у складі колісенської світи.

Колісенська світа (K_2kol), виділяється вперше, від назви с. Колісне Татарбунарського району Одеської області. Стратотип – розріз св. Саратська-1, інтервал глибин 707-733 м (рис. 5.18). Поширена на території Мирнопільсько-Тузлівського та Болград-Вилківського СФР (Переддобрудзький прогин). Складена у нижній частині розрізу конгломератом з жовен фосфоритів, гравієм та галькою кварцу, вапняком; вище – вапняки органогенні, піщано-глинисті, пухкі, світло-кремові з глауконітом. Залягає зі стратиграфічним переривом на утвореннях шаганинської товщі і перекриваються зі стратиграфічним переривом відкладами хаджидерської товщі борисівського горизонту каркінітського регіоярису чи відкладами неогену.

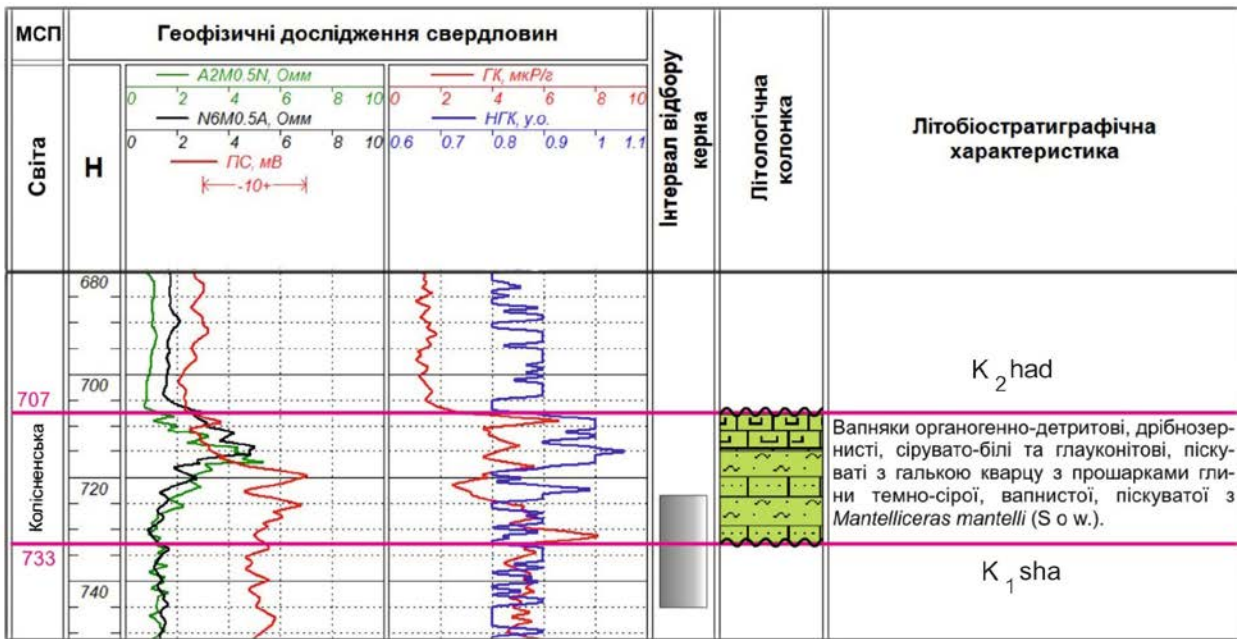

Рис. 5.18. Стратотип колісенської світи. Св. Саратська-1, інтервал глибин 707-733 м.

Світу характеризують форамініфери раннього сеноману, визначені Л.В. Просняковою [58], Т.Н. Горбачик [59] та Л.Ф. Плотніковою [128], а також молюсками зони *Mantelliceras mantelli* (Sow.): *Germancula canaliculata* (Roemer), *Pleurotomaria* sp. та ін., встановлених Р.Й. Лещухом [90].

Товщина відкладів світи до 35 м.

Датована раннім сеноманом за молюсками [90].

Рифтова світа (K_2 гyf), від назви структури у Каркінітському прогині на північно-західному шельфі Чорного моря [247]. Стратотип – розріз св. Гамбурцева-2, інтервал глибин 3184-3474 м (рис. 5.19). Поширена на території Каркінітського СФР, крайньої південної частини СФР Південноукраїнської монокліналі та на території СФР Крайового уступу. За фаціально-літологічною і палеонтологічною схожістю та кореляцією за матеріалами ГДС включає нижню частину товщі вапняків та алевролітів, нижню частину товщі вапняків з прошарками глини, нижню частину товщі пелітоморфних вапняків та нижню підтовщу каламітської товщі. Складена сірими та темно-сірими, сильно глинистими, слабослюдистими мергелями, з прошарками темно-сірих щільних, міцних вапняків. Залягає з ерозійним контактом чи трансгресивно на відкладах каламітської світи

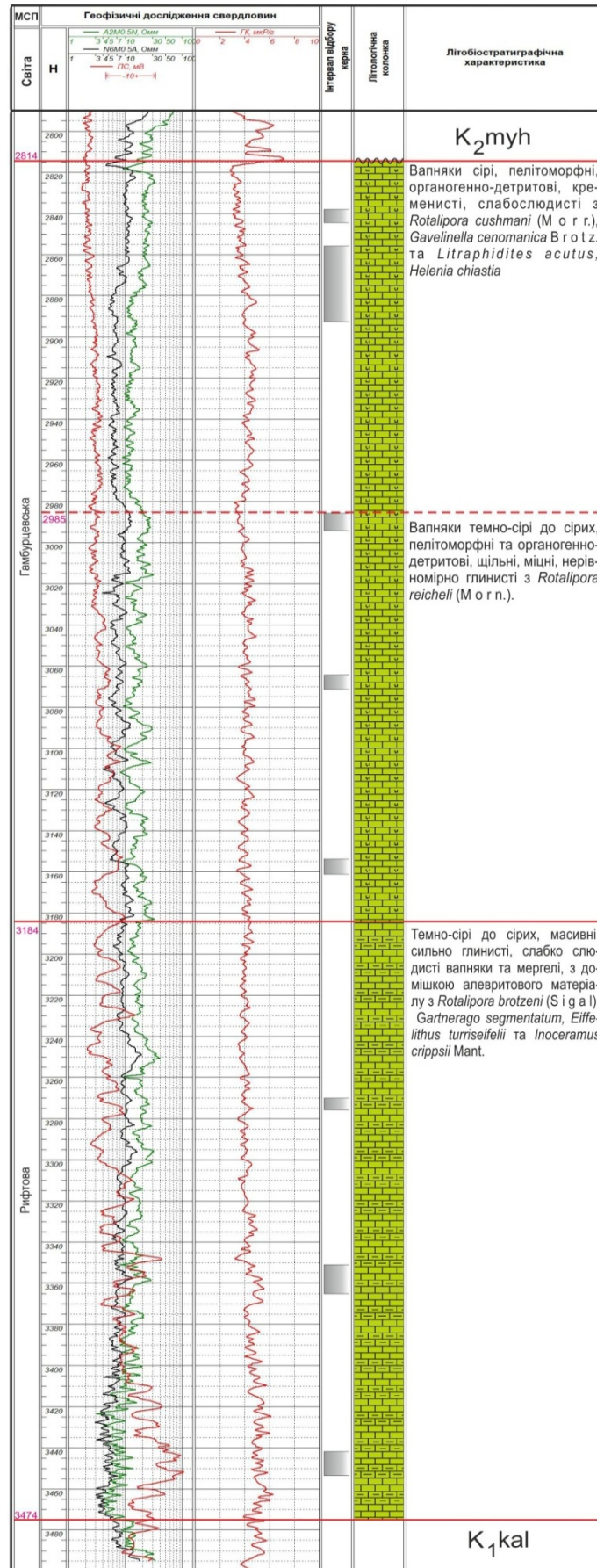

Рис. 5.19. Стратотип рифтової та гамбурцівської світ. Св. Гамбурцева-2, інтервал глибин 2814-3474 м.

північнокримського горизонту і перекривається згідно або з ерозійним контактом утвореннями гамбурцевської світи сребрянського горизонту каркінітського регіоюрусу. Вік відкладів світи датується як ранньосеноманський за зональною формою форамініфер *Rotalipora brotzeni* (Sigal) (визначення Л.Ф. Плотнікової [161, 163 та 230]), нанопланктоном: *Gartnerago segmentatum* та *Eiffelithus turriseifelii* (визначення А.В. Шумника [171, 173]) та молюском *Inoceramus crippsii* Mant. [230].

Розкрита товщина відкладів світи до 290 м.

Датована раннім сеноманом за форамініферами, нанопланктоном та молюсками [161, 163, 171, 173 та 230].

Корніловська світа ($K_2\text{кор}$), від назви структури на Каламітському піднятті, що на північно-західному шельфі Чорного моря [247]. Стратотип – розріз св. Іллічівська-2, інтервал глибин 2046-2230 м. Поширена на території Каламітського СФР. За фаціально-літологічною і палеонтологічною схожістю та кореляцією за матеріалами ГДС включає нижню частину товщі пісковиків, діабазових порфіритів та вапняків. Складена перешаровуванням сірих, зеленувато-сірих, різнозернистих, олігоміктових, кварцових та кварц- польовошпатових, масивних, середньої щільності, пісковиків та дрібноуламкових гравелітів з темно-сірими щільними масивними, слюдистими алевритистими аргілітами. Залягає з ерозійним контактом чи трансгресивно на відкладах каламітської світи північнокримського горизонту і перекривається зі стратиграфічним переривом утвореннями нахімовської світи сребрянського горизонту каркінітського регіоюрусу.

У відкладах світи визначено зональну для раннього сеноману *Rotalipora arpeninnica* (Renz.), визначену Л.Ф. Плотніковою [161, 163].

Розкрита товщина відкладів світи до 180 м.

Датована раннім сеноманом за форамініферами [161, 163].

Згідно чинної схеми утворення джанкойського горизонту території СФР Каркінітського, Крайового уступу та Каламітського виділяються у складі нижньої частини товщі вапняків та алевролітів, нижньої частини товщі пісковиків та пісків, нижньої частини товщі вапняків з прошарками глин, нижньої частини товщі

пелітоморфних вапняків, нижньої підтовщі каламітської товщі та нижньої частини товщі пісковиків, діабазових порфіритів та вапняків [230].

Проведеними комплексними дослідженнями встановлено, що утворення горизонту мають ерозійні стратиграфічні границі та представлені двома літологічними типами розрізу: карбонатним (мергельно-вапнякова товща) та теригенно-глинистим [247]. Це стало підставою, згідно вимог СКУ [277], для заміни нижніх частин товщ чинної схеми [230], що представлені теригенно-глинистою товщею, на корніловську світу, а утворень мергельно-вапнякової товщі на рифтову світу.

Утворення горизонту на території Північнокримського, Центральнокримського, Саксько-Нижньогірського СФР пропонується виділяти у складі джанкойської світи.

Джанкойська світа (K_2dja), від назви однойменного міста в АР Крим. Стратотип розріз – св. Рилєєвська-1, інтервал глибин 3398-3485 м [254] (рис. 5.20). Поширена на території Північнокримського, Центральнокримського, Саксько-Нижньогірського СФР (Рівнинний Крим). За фаціально-літологічною і палеонтологічною схожістю та кореляцією за матеріалами ГДС включає середню підсвіту краснополянської світи та нижню частину товщі мергелів з туфами. Складена мергелями глинистими, алевритистими з прошарками глинистих вапняків, спонгіолітів, аргілітів та алевролітів, місцями вулканогенно-уламкових порід. Залягає з ерозійним контактом чи трансгресивно на відкладах північнокримської світи північнокримського горизонту та згідно чи з ерозійним контактом перекривається утвореннями сребрянської світи сребрянського горизонту.

За встановленими зональними формами *Rotalipora appenninica* (Renz.) та характерним комплексом форамініфер (визначення Л.В.Проснякової [58] та Г.М.Волошиної [97, 154]) та молюсками *Neohibolites ultimus* Orb., *Inoceramus crispus* Mant. *In. tenuis* Mant., *In. scalprum* Bohm. за Р.Й.Лещухом [109, 154] відклади світи датовані раннім сеноманом.

Розкрита товщина відкладів світи до 375 м.

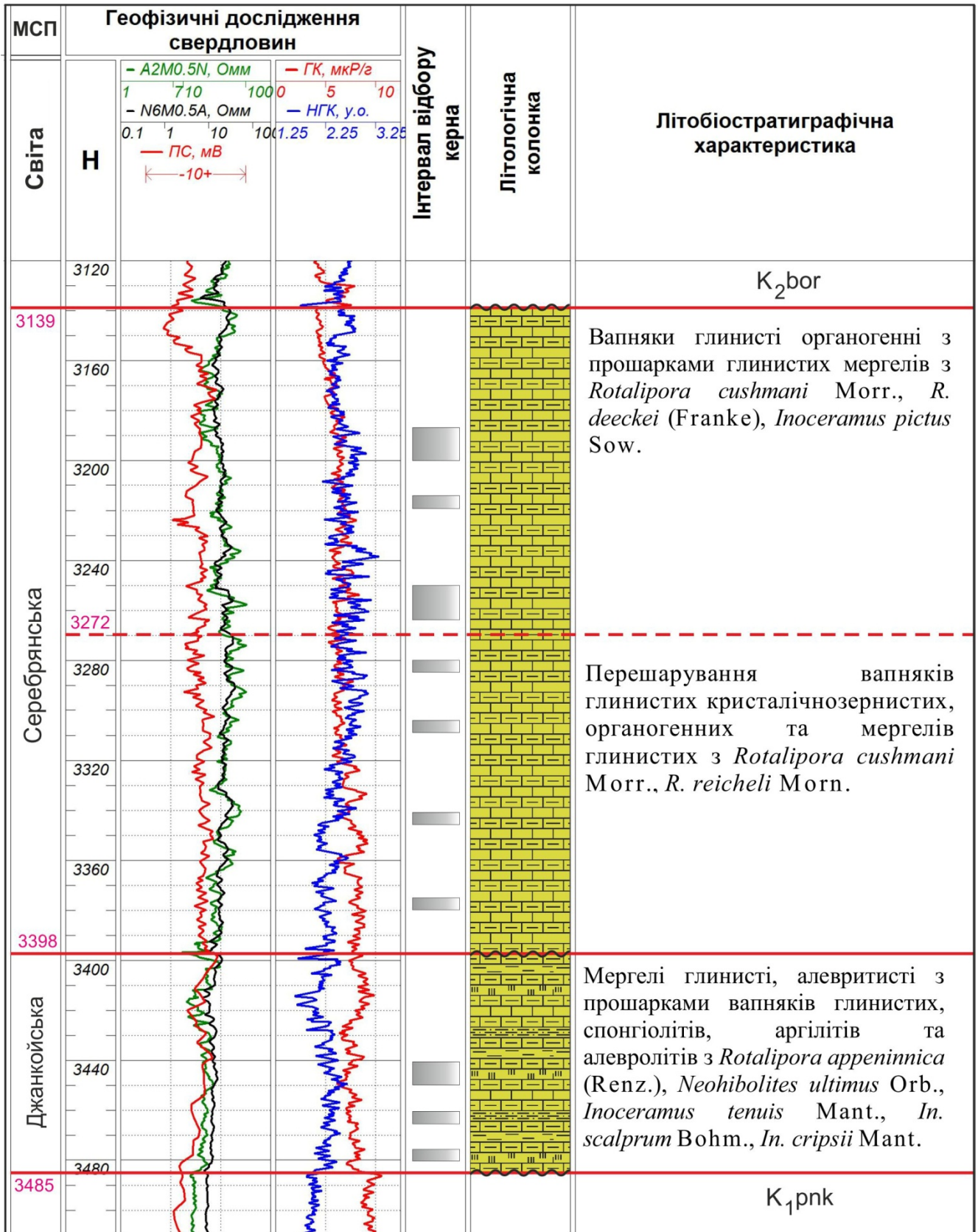

Рис. 5.20. Стратотип джанкойської та серебрянської світ. Св. Рилєєвська-1, інтервал глибин 3139-3485 м.

Датована раннім сеноманом за форамініферами та молюсками [58, 97, 109, 128, 154].

У чинній схемі до відкладів горизонту на території Північнокримського, Центральнокримського, Саксько-Нижньогірського СФР (Рівнинний Крим) відносяться відклади середньої підсвіти краснополянської світи, верхньої підсвіти привольненської світи, а також товща мергелів з туфами, нижня частина сеноман-ранньотуронської пачки конгломерато-гравелітів [230].

Проведеними комплексними дослідженнями, на основі результатів попередніх досліджень [49, 53, 58, 80, 97, 98, 120, 128, 135, 138, 153, 154, 161, 163, 166, 168-170, 172, 183, 184, 186, 204, 230, 247, 248, 251, 254, 258, 288, 289 та ін] встановлено, що утворення горизонту мають ерозійну нижню стратиграфічну границю, що добре видно на каротажних кривих, та мають однорідний фаціально-літологічний склад [254]. Це стало підставою, згідно вимог СКУ [277], для заміни об'єму товщ і світ чинної схеми [230]. За фаціально-літологічною і палеонтологічною схожістю [58, 97, 98, 128, 153, 154 та 230] та кореляцією за матеріалами ГДС відклади середньої підсвіти краснополянської світи, верхньої підсвіти привольненської світи, а також товща мергелів з туфами, нижня частина сеноман-ранньотуронської пачки конгломерато-гравелітів включено у джанкойську світу.

В межах Ідольського СФР утворення джанкойського горизонту запропоновано виділяти у складі *білобородської* світи (K_2bil) [166, 230]. За стратотип пропонується розріз св. Вулканівська-3 (інтервал глибин 3067-3085 м) (рис. 5.21). Розповсюджена на території Керченського СФР. За фаціально-літологічною і палеонтологічною схожістю та кореляцією за матеріалами ГДС включає пачку вуглистих глин. Складена мергелями темно-сірими з прошарками вапняків, аргілітів, пісковиків та алевролітів, з включеннями вулканокластичних порід. Залягає з ерозійним контактом на утвореннях узунларської світи північнокримського горизонту та перекривається згідно чи з ерозійним контактом утвореннями вулканівської світи сребрянського горизонту.

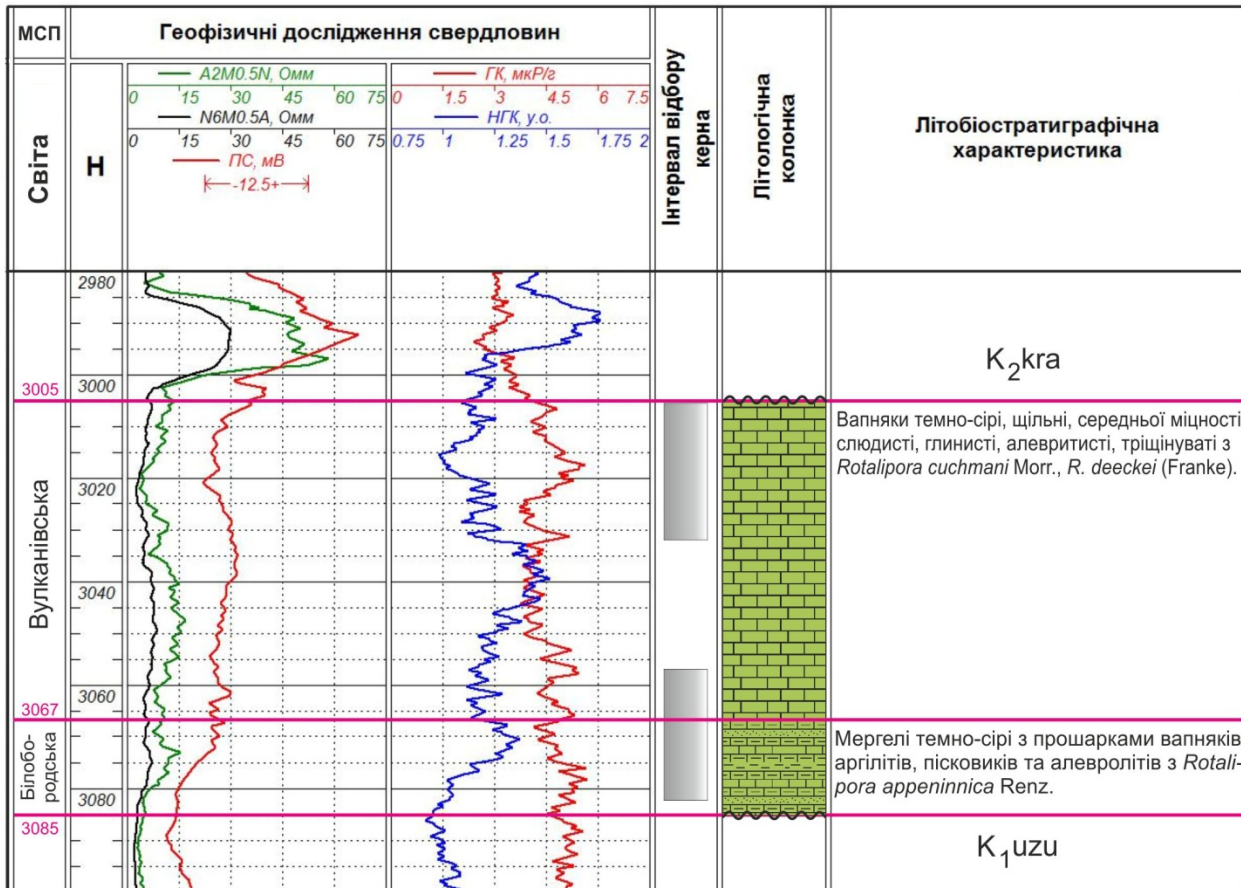

Рис. 5.21. Стратотип білобородської та вулканівської світ. Св. Вулканівська-3, інтервал глибин 3085-3005 м.

Відклади світи датуються раннім сеноманом за зональними *Rotalipora appenninnica* (Renz) та *Hedbergella infracretacea* (Glaes.) (визначення Л.Ф. Плотнікової) [128, 230].

Товщина відкладів світи до 60 м.

Датована раннім сеноманом за форамініферами.

У чинній схемі утворення джанкойського горизонту виділені в об'ємі білобородської світи та пачки вапнистих глин [230].

Проведеними комплексними дослідженнями відкладів в розрізах свердловин на Вулканівській, Північновулканівській, Горностаївській, Західнофонтанівській, Краснопільській, Куйбишевській, Мар'ївській, Мошкарівській та Фонтанівській площах [166], на основі результатів попередніх досліджень, встановлено, що утворення сеноманського ярусу представлені відкладами різного фаціально-літологічного складу [254]; утворення нижнього під'ярусу представлені темно-

сірими мергелями з прошарками вапняків, аргілітів, пісковиків, алевролітів, з включеннями вулканокластичних порід. Утворення середнього верхнього сеноману представлені темно-сірими щільними вапняками. За інтерпретацією кривих ГДС між утвореннями двох товщ наявна ерозійна границя, хоча стратиграфічна перерва не фіксується. На наш погляд, утворення нижнього сеноману, що відповідають джанкойському горизонту слід виділити у окрему білобородську світу, згідно вимог СКУ [277], яка за фаціально-літологічною і палеонтологічною схожістю та кореляцією за матеріалами ГДС об'єднує пачку вуглистих глин та нижню частину білобородської світи чинної схеми.

IV Каркінітський регіонарус

Серебрянський горизонт

Горизонт об'єднує партизанську світу на території СФР Південноукраїнської монокліналі та Сиваського, бірючу світу в Північноазовському та Середньоазовському СФР, безіменну світу на території Губкінсько-Кілійсько-Зміїного СФР, гамбурцевську світу в Каркінітському СФР, нахімовську світу на території Каламітського СФР, серебрянську світу на території Північнокримського та Центральнокримського СФР та вулканівську світу на території Керченського СФР.

Партизанська світа ($K_2\text{par}$), від назви смт. Партизани, Генічеського району Херсонської області [258]. Стратотип – розріз св. Генічеська-5 (інт. 2062-2119 м) (рис. 5.16). Поширена на території СФР Південноукраїнської монокліналі та Сиваського. За фаціально-літологічною і палеонтологічною схожістю та кореляцією за матеріалами ГДС включає нижню підтовщу мергельно-вапнякової товщі з пісковиками, нижню підтовщу товщі вапняків з глауконітовими мергелями, нижню підтовщу товщі перешарування мергелів та вапняків, нижню частину ведмедівської та бериславської світ. Світа представлена перешаруванням вапняків, мергелів з пісковиками та аргілітами. Залягає зі стратиграфічним переривом на утвореннях семихатківської світи джанкойського горизонту тарханкутського регіонарусу і з ерозійним контактом чи трангресивно перекивається відкладами мирнівської світи борисівського горизонту.

Охарактеризована характерними для пізнього сеноману форамініферами: *Brotzenella aff. bertelini* (Kell.), *Praeglobotruncana stephani* (Gand), *Gavelinella baltica* Brotz. [22, 26, 29, 31, 33, 35, 36, 38, 80, 128, 163, 169, 184 та 230].

Товщина відкладів світи до 70 м.

Датована пізнім сеноманом за форамініферами.

У чинній схемі відклади горизонту на території СФР Південноукраїнської монокліналі та Сиваського виділено у складі нерозчленованих сеноман-маастрихтської ведмедівської, сеноман-кампанської бериславської світ, нерозчленованої верхньоальбсько-сеноманської тарутинської товщі, мергельно-вапнякової товщі з пісковиками, товщі алевролітів, писальної крейди та крейдоподібних мергелів, товщі вапняків з глауконітовими мергелями та товщі перешарування мергелів та вапняків та товщі мергелів сірих окремілих [230].

Проведеними комплексними дослідженнями відкладів сеноману на території СФР Південноукраїнської монокліналі та Сиваського в розрізах більше ніж 100 опорних вугільних, картувальних, гідрокатрувальних, профільного буріння та опорних структурно-пошукових свердловин на території Причорномор'я та Приазов'я, з використанням геофізичних методів дослідження (каротаж), з використанням результатів аналізу наявних палеонтологічних визначень органічних решток зі зразків керну (визначення Г.М. Волошиної, Л.М. Голубничої, Г.А. Орлової-Турчиної, Р.Й. Лещуха, Л.Ф. Плотнікової, О.А. Шевчук та ін. [22, 26, 29, 31, 33, 35, 36, 38, 80, 128, 163 та 230]) та літологічної характеристики відкладів за керном, встановлено відсутність на даній території утворень середнього під'ярусу (наявність утворень середнього під'ярусу сеноманського ярусу на території Причорномор'я носить дискусійний характер). Наведене вище стало підставою для перегляду об'єму товщ і світ попередньої схеми [230], згідно вимог СКУ [277] та виділенню партизанської світи, яка за фаціально-літологічною і палеонтологічною схожістю об'єднала нижню частину нерозчленованих сеноман-маастрихтської ведмедівської, сеноман-кампанської бериславської світ, верхню частину верхньоальбсько-сеноманської тарутинської товщі, мергельно-вапнякової товщі з пісковиками, товщі алевролітів, писальної крейди та крейдоподібних

мергелів, товщі вапняків з глауконітовими мергелями та товщі перешарування мергелів та вапняків та товщі мергелів сірих окремілих.

На території Північноазовського СФР утворення сребрянського горизонту пропонується виділяти у складі бірючої світи [248, 258].

Бірюча світа (K_2bir), від назви коси Бірючий острів, Якимівського району Запорізької області. Стратотип – розріз св. Західно-Бірюча-1, інтервал глибин 1263-1385 м (рис. 5.17). Складена чорними щільними, алевритистими аргілітами, що перешаровуються з темно-сірими, дрібнозернистими, кварц-польовошпатовими, щільними, пісковиками. Поширена на території Північноазовського СФР. Залягає зі стратиграфічним переривом на відкладах чингульської світи джанкойського горизонту тарханкутського регіоярису і перекривається зі стратиграфічним переривом утвореннями приморської світи штормового горизонту одеського регіоярису.

Відклади світи датовані пізнім сеноманом за зональними пізньосеноманськими *Rotalipora cushmani* Morr. та *R. deecke* (Franke) [169, 258].

Розкрита товщина відкладів світи до 120 м.

Датована пізнім сеноманом за форамініферами.

Проведеними комплексними дослідженнями відкладів сеноману в розрізах свердловин Західнобірюча-1, Морська-2 та Матроська-1, з використанням геофізичних методів дослідження (каротаж) та результатів аналізу наявних палеонтологічних визначень органічних решток зі зразків керну (визначення Л.Ф. Плотнікової [169, 258]) та літологічної характеристики відкладів за керном, встановлено відсутність на даній території утворень середнього під'ярусу. Утворення верхнього сеноману фаціально відмінні від одновікових сусідніх СФР і представлені товщею чорних, щільних, тріщинуватих аргілітів з прошарками пісковиків та алевролітів [169, 184, 248 та 258]. Наведене вище стало підставою для перегляду об'єму генічеської світи попередньої схеми [230], згідно вимог СКУ [277] та виділенню бірючої світи.

На території Каркінітського СФР утворення сребрянського горизонту пропонується виділяти у складі гамбурцевської світи [247].

Гамбурцевська світа (K₂gam), від назви структури у Каркінітському прогині на північно-західному шельфі Чорного моря. Стратотип – розріз св. Гамбурцева-2, інтервал глибин 2814-3184 м (рис. 5.18). Поширена на території Каркінітського СФР та крайньої південної частини СФР Південноукраїнської монокліналі. За фаціально-літологічною і палеонтологічною схожістю та кореляцією за матеріалами ГДС включає нижню частину товщі вапняків з прошарками глин та нижню частину товщі пелітоморфних вапняків. Складена сірими та темно-сірими, пелітоморфними з фауною та органогенними (форамініферовими, коколітовими, форамініферово-коколітовими), щільними, міцними, іноді кременистими вапняками з алевритовою домішкою. Залягає згідно чи з ерозійним контактом на відкладах рифтової світи джанкойського горизонту і перекривається з ерозійним контактом чи трансгресивно утвореннями турону михайлівської світи борисівського горизонту.

Відклади світи відносяться до середнього-пізнього сеноману за зональними форамініферами: *Rotalipora reicheli* (Morn.), *R. cushmani* Morr., *R. deeckei* (Franke) (за Л.Ф. Плотніковою) [161, 163 та 230] та нанопланктоном: *Gavelinella cenomanica* Brotz., *Litraphidites acutus*, *Helenia chiastia* (визначення А.В. Шумника [171, 173]).

Розкрита товщина відкладів світи до 515 м.

Датована середнім-пізнім сеноманом за форамініферами та нанопланктоном.

Згідно чинної схеми утворення горизонту на території Каркінітського СФР виділяються у складі нижньої частини товщі вапняків та алевролітів, нижньої частини товщі вапняків з прошарками глин та нижньої частини товщі пелітоморфних вапняків [230].

Проведеними комплексними дослідженнями відкладів сеноману в розрізах глибоких свердловин площ Одеської, Гамбурцева, Голицинської, Південноголицинської з використанням геофізичних методів дослідження (каротаж) та результатів аналізу наявних палеонтологічних визначень органічних решток зі зразків керну (визначення Л.Ф. Плотнікової, А.В. Шумника [161, 163, 171, 173 та 230]) та літологічної характеристики відкладів за керном, встановлено фаціальну відмінність утворень нижнього та середнього-верхнього під'ярусів.

Границя між ними носить ерозійний характер, що добре видно на каратажних кривих. Також ерозійною є границя між утвореннями середнього-верхнього сеноману та турону, останні з ерозійним контактом чи трансгресивно залягають на утвореннях верхнього сеноману. Наведене вище стало підставою для перегляду об'єму товщ попередньої схеми [230], згідно вимог СКУ [277] та виділенню гамбурцевської світи, яка за фаціально-літологічною і палеонтологічною схожістю та кореляцією за матеріалами ГДС включає нижню частину товщі вапняків з прошарками глин та нижню частину товщі пелітоморфних вапняків.

На території Каламітського СФР відклади горизонту пропонується виділяти у складі нахімовської світи [247].

Нахімовська світа (K_2nah), від назви структури на Каламітському піднятті, що на північно-західному шельфі Чорного моря. Стратотип – розріз св. Іллічівська-2, інтервал глибин 1715-2046 м. Поширена на території Каламітського СФР. За фаціально-літологічною і палеонтологічною схожістю та кореляцією за матеріалами ГДС включає нижню частину товщі пісковиків, діабазових порфіритів та вапняків та нижню частину каламітської світи. Складена зеленувато-сірими, різнозернистими, олігоміктовими, кварцовими та кварц-польовошпатовими, масивними, середньої щільності, пісковиками, з прошарками темно-сірих щільних масивних, слюдистих алевритистих аргілітів, туфопісковиків та світло-сірих, різнозернистих, кварцових пісків. Залягає зі стратиграфічним переривом на відкладах корніловської світи джанкойського горизонту і перекривається з ерозійним контактом вулканогенно-теригенною іллічівською світою чи зі стратиграфічним переривом утвореннями штормової світи штормового горизонту одеського регіоярису.

Вік світи визначається за наявністю зональних для пізнього сеноману форамініфер: *Rotalipora cushmani* Morr. та *R. deecke* (Franke) (визначення Л.Ф. Плотнікової [161, 163]).

Розкрита товщина відкладів світи до 330 м.

Датована пізнім сеноманом за форамініферами.

Згідно чинної схеми утворення горизонту на території Каркінітського СФР виділяються у складі нижньої частини товщі пісковиків, діабазових порфіритів та вапняків та нижньої частини каламітської світи [230].

Проведеними комплексними дослідженнями відкладів сеноману в розрізах глибоких свердловин площ Іллічівської та Південнобортової з використанням геофізичних методів дослідження (каротаж) та результатів аналізу наявних палеонтологічних визначень органічних решток зі зразків керну (визначення Л.Ф. Плотнікової, А.В. Шумника [161, 163, 171, 173 та 230]) та літологічної характеристики відкладів за керном, встановлено наявність нижнього та верхнього під'ярусів. Утворення середнього під'ярусу відсутні. Також з гіатусом є границя між утвореннями верхнього сеноману та каману. Наведене вище стало підставою для перегляду об'єму товщ попередньої схеми [230], згідно вимог СКУ [277] та виділенню нахімовської світи, яка за фаціально-літологічною і палеонтологічною схожістю та кореляцією за матеріалами ГДС включає нижню частину товщі пісковиків, діабазових порфіритів та вапняків та нижню частину каламітської світи.

Відклади сребрянського горизонту Губкінсько-Кілійсько-Зміїного СФР пропонується виділяти у складі безіменної світи [247].

Безіменна світа (K_2 bez), від назви структури на північно-східному схилі Кілійсько-Зміїного підняття. Стратотип – розріз св.Безіменна-2, інтервал глибин 1802-2184 м (рис. 5.22). Поширена в межах Губкінсько-Кілійсько-Зміїного СФР. Складена сірими, зеленувато-сірими, різнозернистими, олігоміктовими, кварцовими та кварц-польовошпатовими, масивними, середньої щільності, пісковиками, дрібноуламковими гравелітами, туфопісковиками, світло-сірими, різнозернистими, кварцовими пісками та аргілітами. Залягає зі стратиграфічним переривом на відкладах каламітської світи північнокримського горизонту і перекривається зі стратиграфічним переривом утвореннями зміїної світи штормового горизонту одеського регіоюрусу.

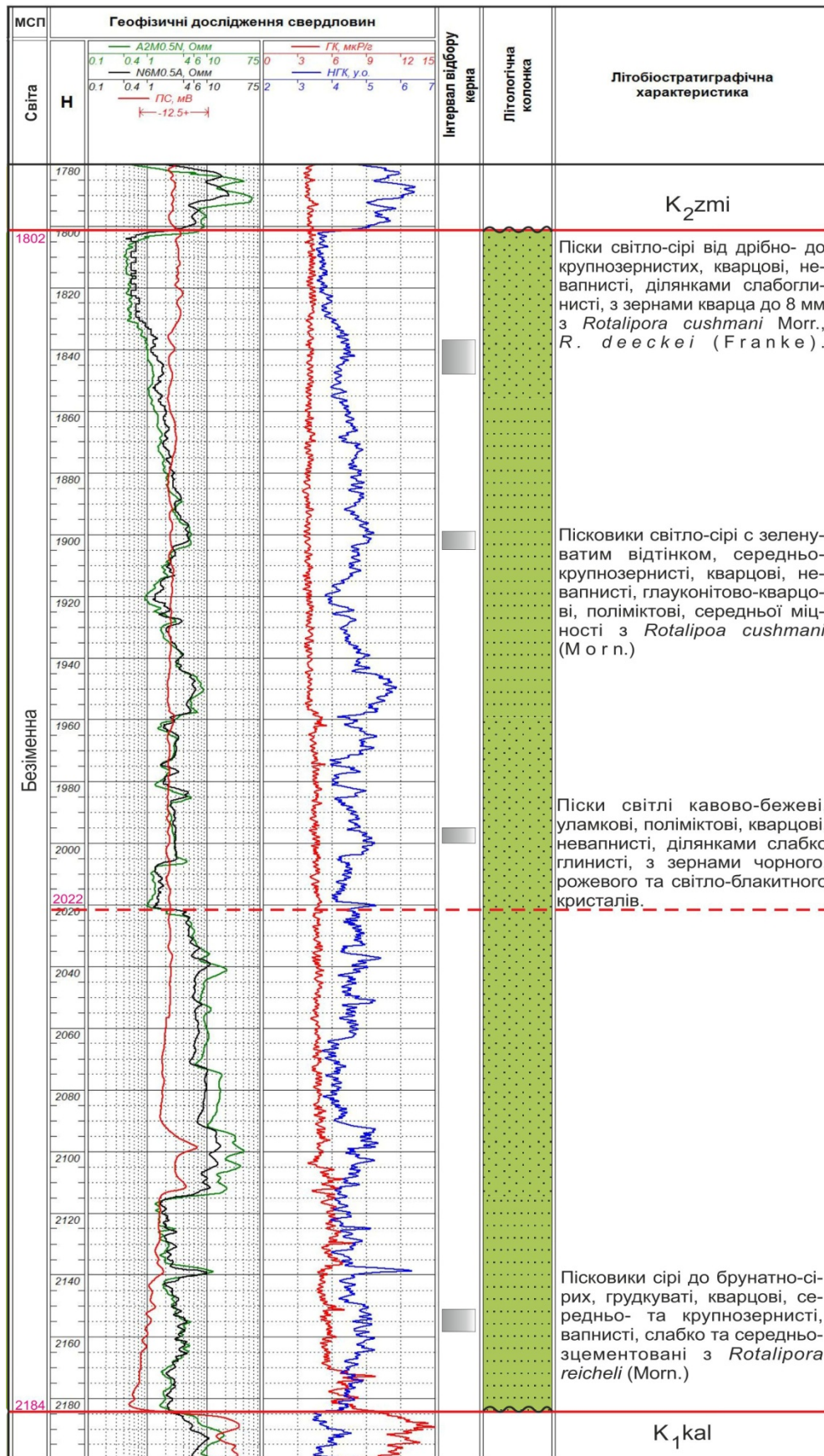

Рис. 5.22. Стратотип безіменної світи. Св. Безіменна-2, інтервал глибин 1802-2184 м.

Вік світи визначають зональні для середнього-пізнього сеноману форамініфери: *Rotalipora cushmani* Morr. та *R. deecke* (Franke) (визначення Л.Ф. Плотнікової [161, 163]).

Розкрита товщина відкладів світи до 385 м.

Датована середнім-пізнім сеноманом за форамініферами.

Згідно чинної схеми утворення горизонту на території Губкінсько-Кілійсько-Зміїного СФР виділяються у складі нижньої частини товщи пісковиків та пісків [230].

Проведеними комплексними дослідженнями відкладів сеноману в розрізах глибоких свердловин Безіменної площі з використанням геофізичних методів дослідження (каротаж) та результатів аналізу наявних палеонтологічних визначень органічних решток зі зразків керну (визначення Л.Ф. Плотнікової, А.В. Шумника [161, 163, 171, 173 та 230]) та літологічної характеристики відкладів за керном, встановлено наявність середнього та верхнього під'ярусів. Утворення нижнього під'ярусу відсутні. Також встановлено стратиграфічну перерву між утвореннями верхнього сеноману та каману. Наведене вище стало підставою для перегляду об'єму товщі попередньої схеми [230], згідно вимог СКУ [277] та виділенню безіменної світи, яка за фаціально-літологічною і палеонтологічною схожістю та кореляцією за матеріалами ГДС включає нижню частину пісковиків та пісків.

Утворення горизонту на території Північнокримського, Центральнокримського, Саксько-Нижньогірського СФР пропонується виділяти у складі сребрянської світи [254].

Сребрянська світа (K_2ser), від назви с. Сребрянка Роздольненського району АР Крим. Стратотип розріз – св. Рилеевська-1, інтервал глибин 3139-3398 м. (рис. 5.20). Поширена на території Північнокримського, Центральнокримського, Саксько-Нижньогірського СФР. За фаціально-літологічною і палеонтологічною схожістю та кореляцією за матеріалами ГДС включає верхню підсвіту краснополянської світи та середню частину пачки конгломерато-гравелітів. Складена вапняками глинистими органогенними з прошарками глинистих мергелів. Залягає згідно чи з ерозійним контактом на

утвореннях джанкойської світи джанкойського горизонту та з ерозійним контактом перекривається відкладами борисівської світи борисівського горизонту чи більш молодими (максимівська та салгирська світи максимівського та штормового горизонтів одеського регіоярису).

Відклади світи характеризують зональні для середнього та пізнього сеноману форамініфери: *Rotalipora cushmani* Morr., *R. reicheli* Morn., *R. deecke* (Franke), визначеними Л.В. Просняковою [58] та Г.М. Волошиною [97, 154] та молюском *Inoceramus pictus* Sow. [109, 154, 230].

Розкрита товщина відкладів світи до 350 м.

Датована середнім-пізнім сеноманом за форамініферами та молюсками.

У чинній схемі до відкладів горизонту на території Північнокримського та Центральнокримського СФР (Рівнинний Крим) відносяться відклади верхньої підсвіти краснополянської світи та середня частина сеноман-ранньотуронської пачки конгломерато-гравелітів [230].

Як вже відмічалось вище, проведеними комплексними дослідженнями, на основі результатів попередніх досліджень [49, 53, 58, 80, 97, 98, 120, 128, 135, 138, 153, 154, 161, 163, 166, 168-170, 172, 183, 184, 186, 204, 230, 247, 248, 251, 254, 258, 288, 289 та ін] встановлено, що утворення сеноману на цій території мають різнофаціальний склад (утворення нижнього підярусу представлені мергелями з прошарками теригенних та вулканогенно-уламкових порід, а середнього-верхнього – вапняками); утворення верхнього сеноману з ерозійним контактом чи трансгресивно перекриваються туронськими, що добре видно також на каротажних кривих [254]. Це стало підставою, згідно вимог СКУ [277], для заміни об'єму товщ і світ чинної схеми [230]. За фаціально-літологічною і палеонтологічною схожістю [58, 97, 98, 128, 153, 154 та 230] та кореляцією за матеріалами ГДС відклади верхньої підсвіти краснополянської світи та середньої частини сеноман-ранньотуронської пачки конгломерато-гравелітів включено у сребрянську світу.

На території Керченського СФР утворення сребрянського горизонту запропоновано виділяти у складі **вулканівської** світи (K_2vul), від назви с. Вулканівка Ленінського району АР Крим [166]. Стратотип – розріз

св. Вулканівська-3 (інтервал глибин 3005-3067 м) (рис. 5.21). Розповсюджена на території Керченського СФР. За фаціально-літологічною і палеонтологічною схожістю та кореляцією за матеріалами ГДС включає пачку вуглистих глин. Складена вапняками темно-сірими, щільними, середньої міцності, слюдистими, глинистими, алевритистими, тріщинуватими. Залягає згідно чи з ерозійним контактом на утвореннях білобородської світи джанкойського горизонту та перекривається зі стратиграфічним переривом відкладами краснопільської світи борисівського горизонту чи утвореннями марфівської світи штормового горизонту одеського регіоярису.

Відклади світи датуються середнім-пізнім сеноманом за зональними *Rotalipora cushmani* Hag. et Zell, *R. deecke* (Fr.) за характерними: *Clavulina gaultina* Morog., *Spiroplectamina gandolfii* Carbon., *Marssonella turris* (Orb.), *Pleurostomella obtusa* Berth. (визначення Л.Ф. Плотнікової [128, 230]).

Товщина відкладів світи до 65 м.

Датована середнім-пізнім сеноманом за форамініферами.

У чинній схемі сеноманські відклади виділені в об'ємі пачки вапнистих глин [230].

Проведеними комплексними дослідженнями відкладів в розрізах свердловин на Вулканівській, Північновулканівській, Горностаївській, Західнофонтанівській, Краснопільській, Куйбишевській, Мар'ївській, Мошкарівській та Фонтанівській площах [166], на основі результатів попередніх досліджень, встановлено, що утворення сеноманського ярусу представлені відкладами різного фаціально-літологічного складу [254]; утворення нижнього під'ярусу представлені темно-сірими мергелями з прошарками вапняків, аргілітів, пісковиків, алевролітів, з включеннями вулканокластичних порід. Утворення середнього-верхнього сеноману представлені темно-сірими щільними вапняками. За інтерпретацією кривих ГДС між утвореннями двох товщ наявна ерозійна границя, хоча стратиграфічна перерва не фіксується. На наш погляд, утворення верхнього сеноману, що відповідають сребрянському горизонту слід виділити у окрему вулканівську світу, згідно вимог СКУ [277], яка за фаціально-літологічною і

палеонтологічною схожістю та кореляцією за матеріалами ГДС включає верхню частину пачки вуглистих глин та верхню частину білобородської світи чинної схеми.

Борисівський горизонт.

На території СФР Південноукраїнської монокліналі та Сиваського турон-коньякські відклади запропоновано виділяти у складі мирнівської світи [258]. ***Мирнівська світа*** (K₂муг), від назви смт. Мирне, Каланчакського району Херсонської області. Раніше виділялась як товща [230]. Стратотип – сукупність стратотипів нижньої підсвіти розріз св. Мирнівська-1 (інт. 2080-2242 м) (рис. 5.23) та верхньої підсвіти розріз св. Красноперекопська-2, інтервал глибин 2297-2521 м (рис. 5.24) (розчленування стратотипового розрізу верхньої підсвіти проведено за геофізичними даними). Поширена повсюдно у СФР Південноукраїнської монокліналі та Сиваського. За фаціально-літологічною і палеонтологічною схожістю та кореляцією за матеріалами ГДС включає верхню частину нижньої підсвіти та нижню частину середньої підсвіти сеноман-кампанської бериславської світи, нижню та середню частини турон-ранньосантонської каркінітської, верхню частину нижньої підсвіти та нижню частину середньої підсвіти сеноман-маастрихтської ведмедівської, нижню підсвіту та нижню частину середньої підсвіти турон-маастрихтської сиваської світи та нижню підсвіту та нижню частину середньої підсвіти турон-маастрихтської Балашовської світи, середню підтовщу мергельно-вапнякової товщі з пісковиками, середню підтовщу товщі алевролітів, писальної крейди та крейдоподібних мергелів, нижню та середню частини товщі перешарування мергелів та вапняків та нижню та середню частини товщі мергелів сірих окремілих. Складена писальною крейдою, крейдоподібними мергелями та органогенними (коколітовими та коколітово-форамініферовими) вапняками з прошарками пісковиків. Залягає з ерозійним контактом на відкладах партизанської світи сребрянського горизонту, перекривається з ерозійним контактом чи трансгресивно відкладами нижньодніпровської світи семенівського горизонту.

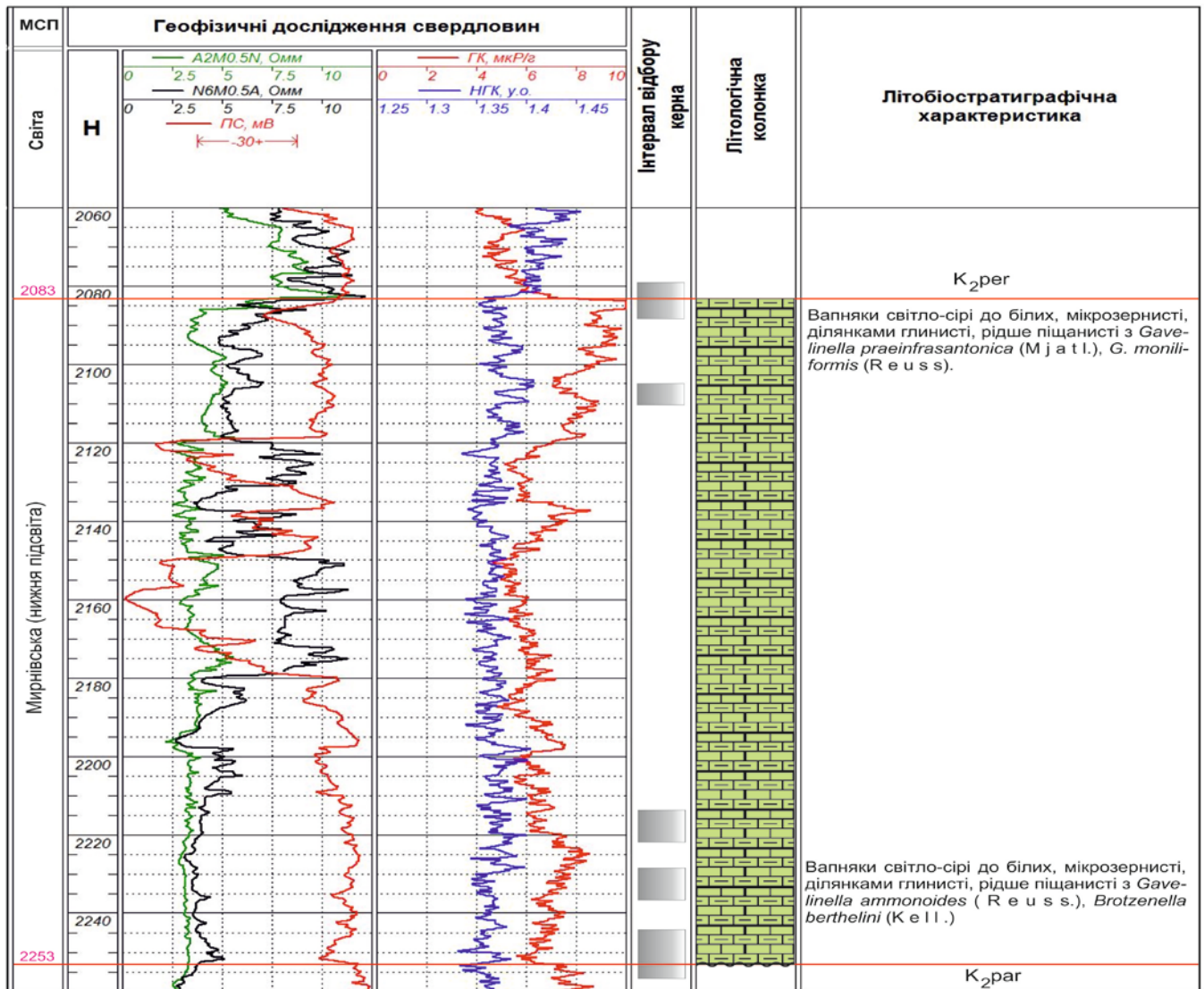

Рис. 5.23. Стратотип нижньої підсвіти мирнівської світи. Св. Мирнівська-1, інтервал глибин 2080-2242 м.

Вік світи встановлено за характерним комплексом туронських форамініфер: *Gavelinella moniliformis* (Rss.), *G. ammonoides* (Reuss.), *G. kelleri* Mjatl., *G. praeinfrasantonica* (Mjatl.), встановлених у різні роки В.О Зелінською [26, 29], О.С. Липник [30], Г.М. Волошиною [36,80], Л.Ф. Плотніковою [128, 163, 230] та ін. А також зональних коньякських: *Stensioeina granulata granulata* (Olbertz.), *S. emsgherica* Baryshn., *Gavelinella praeinfrasantonica* (Mjatl.) та *G. thalmani* Brotz. (визначення Г.М. Волошиної [97], Г.А. Орлової-Турчиної, Л.В. Проснякової [98] та Л.Ф. Плотнікової [128 та 230]).

Товщина відкладів світи до 251 м.

Датована туроном-коньяком за форамініферами.

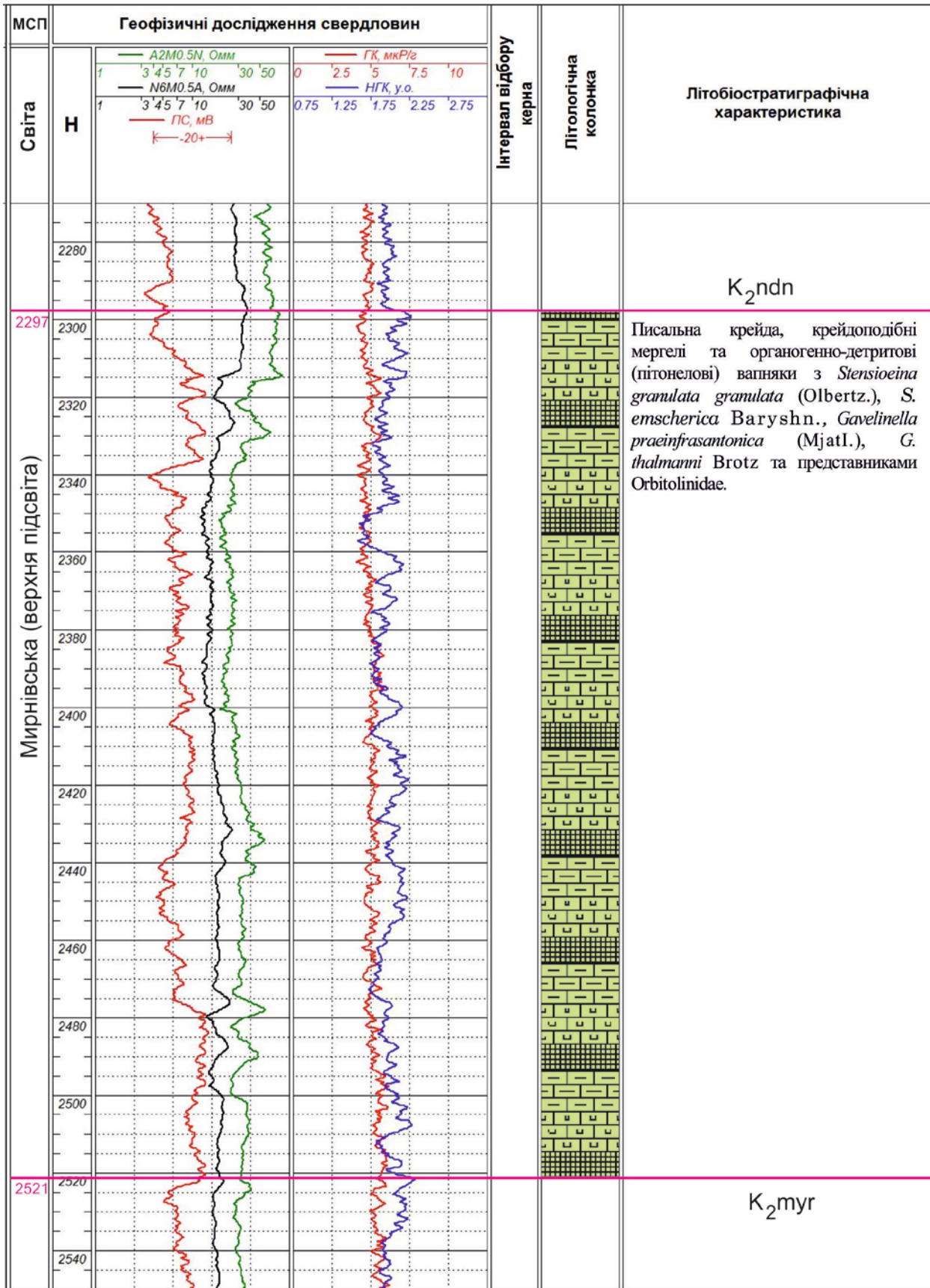

Рис. 5.24. Стратотип верхньої підсвіти мирнівської світи. Св. Красноперекопська-2, інтервал глибин 2297-2521 м.

У чинній схемі означені утворення виділяються у складі верхньої частини нижньої підсвіти та нижньої частини середньої підсвіти сеноман-кампанської бериславської світи, нижньої та середньої частин турон-ранньосантонської каркінітської, верхньої частини нижньої підсвіти та нижньої частини середньої підсвіти сеноман-маастрихтської ведмедівської, нижньої підсвіти та нижньої частини середньої підсвіти турон-маастрихтської сиваської світи та нижньої підсвіти та нижньої частини середньої підсвіти турон-маастрихтської балашовської світи, середньої підтовщі мергельно-вапнякової товщі з пісковиками, середньої підтовщі товщі алевролітів, писальної крейди та крейдоподібних мергелів, нижньої та середньої частин товщі перешарування мергелів та вапняків та нижньої та середньої частин товщі мергелів сірих окремнілих [230].

Аналіз всіх наявних геолого-геофізичних матеріалів, палеонтологічних визначень органічних решток зі зразків керну, фаціально-літологічних досліджень кернового матеріалу турон-коньякських розрізів свердловин досліджуваної території з використанням геофізичних методів дослідження дозволив нам виділити відклади борисівського горизонту у верхньокрейдівій товщі та зкорелювати їх в межах СФР Південноукраїнської монокліналі та Сиваського. Встановлено, що дані утворення з ерозійним контактом чи трансгресивно залягають на відкладах сеноману, та з ерозійним контактом чи трансгресивно переривом перекриваються сантонськими, що добре видно на каротажних кривих, мають витриманий літологічний склад, відмінний від підстилаючих та перекриваючих відкладів. Вищесказане стало основою для виділення мирнівської світи замість товщ попередньої схеми [230], згідно вимог СКУ [277], яка за фаціально-літологічною і палеонтологічною схожістю та кореляцією за матеріалами ГДС включила верхню частину нижньої підсвіти та нижню частину середньої підсвіти сеноман-кампанської бериславської світи, нижню та середню частини турон-ранньосантонської каркінітської, верхню частину нижньої підсвіти та нижню частину середньої підсвіти сеноман-маастрихтської ведмедівської, нижню підсвіту та нижню частину середньої підсвіти турон-маастрихтської сиваської світи та нижню підсвіту та нижню частину середньої підсвіти турон-